

**T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI**

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ

0-72 AY BİLİŞSEL GELİŞİM

Ankara,2015

- Bu modül, Mesleki ve Teknik Eğitim Okul/Kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- PARA İLE SATILMAZ.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	iii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. BİLİŞSEL GELİŞİM.....	3
1.1. Tanımı ve Önemi.....	3
1.2. Bilişsel Gelişimle İlgili Kavramlar.....	5
1.2.1. Gizil Güç	5
1.2.2. Yetenek.....	5
1.2.3. Algı.....	5
1.2.4. Dikkat	9
1.2.5.Kavram Oluşturma	9
1.2.6. Bellek ve Hatırlama Gücü	11
1.2.7. Akıl Yürütme ve Problem Çözme	12
1.2.8. Yaratıcılık.....	13
1.3. Zekâ.....	15
1.3.1. Zekânın Tanımları	15
1.3.2. Zekâyı Belirleyen Faktörler.....	16
1.4. Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramı.....	17
1.5. Piaget'nin Bilişsel Gelişim Dönemleri	18
1.5.1. Duyu Motor Dönem (0-2 yaş)	19
1.5.2. İşlem Öncesi Dönem (2-7 yaş)	22
1.5.3. Somut İşlemler Dönemi (7-11 Yaş)	24
1.5.4. Soyut İşlemler Dönemi (11- üstü Yaş)	25
1.6. 0-72 Ay Çocuklarının Bilişsel Gelişim Özellikleri	25
1.7. 0-72 Ay Çocuklarının Bilişsel Gelişimlerinde Aile ve Öğretmen Desteği	27
UYGULAMA FAALİYETİ.....	29
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	31
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	34
2. 0-72 AY ÇOCUKLARININ BİLİŞSEL GELİŞİMİNE UYGUN MATERYALLER VE ETKİNLİKLER.....	34
2.1. 0-72 Aylık Çocuklar için Bilişsel Gelişimi Destekleyici Materyallerin Özellikleri.....	35
2.2. 0-72 Aylık Çocuklar için Bilişsel Gelişimi Destekleyici Etkinliklerin Özellikleri	37
2.2.1.0-2 Yaş Çocukları İçin Bilişsel Gelişimi Destekleyi Etkinlikler.....	38
2.2.2. 3 Yaş Çocukları İçin Bilişsel Gelişimi Destekleyi Etkinlikler	44
2.2.3. 4 Yaş Çocukları İçin Bilişsel Gelişimi Destekleyi Etkinlikler	45
2.2.4. 5-6 Yaş Çocukları İçin Bilişsel Gelişimi Destekleyi Etkinlikler.....	48
2.3. 0-72 Aylık Çocuklar için Eğitim Kurumlarında Bilişsel Gelişimi Destekleyici Etkinlikler.....	50
2.4. 0-72 Aylık Çocuklar için Bilişsel Gelişimi Destekleyici Etkinliklerin Hazırlanmasında Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar	52
2.5. 0-72 Aylık Çocuklar için Bilişsel Gelişimi Yetersiz Olan Çocuklara Uygun Etkinlikler	53
UYGULAMA FAALİYETİ.....	55
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	57
MODÜL DEĞERLENDİRME	59

CEVAP ANAHTARLARI.....	63
KAYNAKÇA.....	65

AÇIKLAMALAR

ALAN	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
DAL	Alan Ortak
MODÜLÜN ADI	0-72 Ay Bilişsel Gelişim
MODÜLÜN SÜRESİ	40/30
MODÜLÜN AMACI	Öğrenciye 0-72 ay çocuklarının bilişsel gelişim özellikleri ve bu gelişim alanına yönelik etkinlik hazırlamaları ile ilgili bilgi ve beceriler kazandırmaktır.
MODÜLÜN ÖĞRENME KAZANIMLARI	1.0-72 ay çocuklarının bilişsel gelişim özelliklerini açıklayabileceksiniz. 2.0-72 ay çocuklarının bilişsel gelişimlerine yönelik etkinlikler hazırlayabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Sınıf, erken çocukluk eğitim kurumları, özel eğitim kurumları, özel kurumlar ve kamu kurum ve kuruluşlarında bulunan eğitim odaları. Donanım: Kaynak kitaplar, bilgisayar, projeksiyon,fotoğraflar, afiş, broşür, dergiler, uyarıcı pano,duyuru panosu,uyarıcı resimler, teyp, konuya yönelik bilgi CD, VCD gibibilgisayar donanımları, televizyon, tahta, kalem, sınıf,legolar, yapbozlar, çeşitli kavram geliştirici eğitimcioyuncaklar, eğitimci kitaplar, zekâ geliştiren oyunlar vb.
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modül içinde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme araçları ile kendinizi değerlendireceksiniz.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

İnsanoğlu bilgiyi işleme,belleğe yerleştirme (işleme ve muhafaza etme), akıl yürütme,belleğindeki bilgiyi geri çağırma gibi birçok zihinsel işlemle yaşama uyum sağlamaya çalışır.Bu gelişimi açıklamaya çalışan birçok kuram vardır. Bunlar arasında Piaget'nin(Piyaje) Bilişsel Kuramı özellikle belli gelişim evrelerinde bilişsel gelişimin niteliksel değışimlerine dikkat çekmesi açısından bugünde popülerliğini koruyan bir kuramdır. Modülün ilk kısmındaPiaget'nin bilişsel gelişime kuramını anlayarak biliş, zekâ,bilgiyi işleme, akılda tutma gibi kavramlarınızı zihninizde yeniden düzenleyeceksiniz. Ayrıca H.Gardner'in Çoklu Zekâ Kuramı ile aslında zekânın tek bir boyuttan oluşmadığını, çok yönlülüğu sayesinde çok yönlü insanlar yetiştirebileceğimizi öğreneceksiniz. Modülün ikinci kısmında ise bu öğrendiğiniz teorik bilgileri uygulamaya dökerek 0-72 ay çocuklarına uygun, kaliteli etkinlikler ve materyaller hazırlayabileceksiniz.

Her çocuk farklı bilişsel yeteneklerle dünyaya gelmektedir.Eđitmenlerin bilişsel gelişim sürecinin nasıl işlediğini, sürecin nasıl oluştuğunu, nelerden etkilendiğini, hangi etkinlikler sonucunda olumlu etkileyebileceğine ilişkin bilgilere sahip olmaları çok önemlidir. Modüldeki 0-72 ay gelişimine uygun bilişsel gelişim etkinlikleri ile kendinize ve etrafınıza rehber olacaksınız.

Bu modüldeki bilgilerin size daha yararlı olması için siz sevgili öğrencilerin etkin katılımlarına ihtiyaç vardır. Araştırmak, bir konu üzerindeki görüşünüzü savunmak,özgün materyeller geliştirmek, güncel araştırmalara ve düşünce yapılarına ilgi duymak sizi daha başarılı kılacaktır.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

ÖĞRENME KAZANIMI

Öğrenme faaliyetinde kazanacağınız bilgi ve beceriler ile bilişsel gelişimin tanımını, önemini ve ilgili temel kavramları öğrenerek; zekâ ve zekâyı belirleyen faktörleri açıklayabilecek; bilişsel gelişimi etkileyen faktörleri sunum hâline getirip sunabilecek;0-72 ay çocuğunun bilişsel özelliklerine uygun etkinlik hazırlayıp uygulayabilecek;0-72 ay çocuğunun bilişsel gelişim özelliklerihakkındabir broşürhazırlayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Çevrenizde bulunan bir erken çocukluk kurumunu ziyaret edip küçük çocukların yaşlarını dikkate alarak bilişsel gelişim özelliklerini gözlemleyiniz ve notlar alınız.
- Bu notları sınıftaki uyarıcı panoya asınız.
- 0-72 aylık çocukların bilişsel gelişim özelliklerini araştırınız.Bu araştırmanın sonunda “0-72 Aylık Çocuklarda Bilişsel Gelişimin Önemi” başlıklı bir afiş hazırlayınız.

1.BİLİŞSEL GELİŞİM

1.1.Tanımı ve Önemi

Yenidoğan çocuğun yaşadığı dünyayı öğrenmesi ve anlamaya çalışması,bu dünyayla başetmesi en büyük problemidir. Bu durum yetişkinler için kolay görünebilir ama yenidoğan için bu durum böyle değildir ancak zihin şaşılacak ölçüde genişler ve kısa zaman içinde kazanılan bilgileri, yorumlaması ve hafızaya kaydetmeye başlamasıyla dünyayı öğrenmeye başlar. Hatırlama ve tekrar etme yoluyla yeni bir durumlayani öğrenmeyle karşı karşıya kalır. Her sabah uyandıığımızda gün içinde yapmamız gereken bir dizi etkinlik, çözmemiz gereken sorunlar,gündelik hayatta küçük veya büyük oynamamız gereken bir sürü rol vardır. Bir düşünün, zihnimiz gelişmeseydi ve 2-3 yaş zihin düzeyinde bu problemleri çözmemiz gerekseydi yaşamımız nasıl olurdu? Bir bebeğin annesini tanıyabilmesi veya annesini diğer insanlardan ayırabilmesi, yaşamı boyunca dünyanın kapsamı hakkında sayısız şeyi öğrenmesi için yeterli olur muydu?Yaşamın ilk yıllarında fiziksel ihtiyaçlarımız karşılanır ancak toplumsal, eğitsel vb. gelişimimiz, problem çözmekabilitemiz nasıl gelişiyor?

Bireyin doğumdan ölüme kadar farklı basamaklardan geçerek,düzenli ve niteliksel değişimine,hayatta kalmasını;çevreyi öğrenmesini ve anlamasını sağlayan aktif zihinsel faaliyetlerin gelişimine '**Bilişsel gelişim**' denir.

Bilişsel gelişim; bebeklikten yetişkinliğe kadar çevre ve dünya ile ilgili bilgileyi edinme, bellekte tutuma ve işlemeyi, akıl yürüterek gerektiğinde bu bilgiyi bellekten bulup kullanmayı yani düşünme eylemlerinin gelişim sürecini incelemektedir.

Biliş;zihnin içindeki birçok şeyi kapsayan geniş bir terimdir. İçsel zihin süreçlerinin tanımlar. Algılamayı, tanımayı, akıl yürütmeyi ve yargılamayı içeren **bilginin** elde edilmesi eylemi ve sürecidir. **Yani**;

- Duyarlılık,
- Algı,
- Anlam çıkarma,
- Bellek,
- Problem çözme,
- Düşünme,
- Anımsama,
- Akılda tutma,
- Yaratıcılık, vb. ile hem süreç hem de süreçte oluşan yapıdır. Bilişsel süreç pasif değil aktiftir.

Beyin bir bütün olarak çalışmaktadır. Bilişsel sistem, beynin tüm öğelerini ayrı ayrı çalıştırabildiği gibi eş güdümlü bir bütün olarak da çalıştırabilmektedir.Bilişsel yeteneğin daha iyi gelişmesi için araştırmacılar bilişsel süreçleri inceler.

Bir problemin çözümünü 'bilgi' sayesinde yaşam boyu kazandığımız deneyimlerle buluyoruz. Bilgi birikimimiz sayesinde çözebiliyoruz. Örneğin 4 yaşındaki bir çocuk görme bozukluğundan dolayı kullanılan gözlüğün ters takılmasının dünyanın ters görülmesine neden olabileceğini düşünürken 10 yaşına geldiğinde böyle bir şeyin mümkün olmayacağını 'bilmiş' olması gibi.

Çocukların ve yetişkinlerin dünyaları birbirinden farklıdır. Bu açıdan bilişsel gelişim;

- Bu farklılıkların nedenlerini bilmek,
- Her gelişim düzeyinde dünyayı nasıl algıladıklarını anlamak,
- Bilişsel becerilerin daha kolay nasıl kazandılacağı bilgisine ulaşmak,
- Kalitelive uygun deneyimlerin neler olduğunun farkına varmak,
- Başarıya daha kolay ulaşmak için doğruolarak hazırlanıp uygulanacak etkinliklerin tespitini yapmak için önemlidir.

Beynin gelişimi doğum öncesinde başladığı için bebeklik ve erken çocukluk yılları(0-72 ay) kritik yıllardır. Doğum sonrasında beyin hücrelerinin sayısında bir artış olmamakta,gelişme ve ilerleme; yaşamda geçirilen süre ve deneyimlere bağlı olarak artmaktadır. Bu durumda

ilerleyişin desteklenmesi için neler yapılabileceği önemli bir konudur. Beynin bölümlerinin gelişmesi için sinir hücrelerinin, bağlantılarının güçlenmesi gerekmektedir.

Bilişsel gelişim desteklenirse genişler. Erken dönemde bilişsel beceriler ne denli gelişirse derslere, okula ve yaşama o denli uyum sağlanır. İyi bir gelecek hazırlamak için çocuklara **zengin çevrenin** sunulması çok önemlidir.**Zengin çevre**;erken çocukluk dönemi çocuklarının içinde bulunması gereken, onlarınbilişsel, fiziksel, sosyal duygusal yönden gelişmelerini destekleyecekmateryal, etkinlik zenginliğidir. Örneğin işitme açısından zengin bir çevreyi ele alalım. Bebeğe yetişkin tarafından ses oyunları yapmak, sesi alçaltıp yükseltmek; tekerlemeleri, parmak oyunlarını ses oyunları hâline getirerek söylemek; bebeğin sürekli dinleyebileceği bir düzeyde Klasik veyaenstrümantal müzikdinletmek; doğa seslerini dinlemesi için açık alan, orman, park gibi yerlere götürmek önemli etkinliklerdir.

Bilişsel gelişim çocukların gelişimini etkileyerek değişimlere uğratmaktabilişsel kavramların gelişmesini sağlamakta,bu etkinlikler sırasında çocuk dili kullanacağından dil gelişiminede katkı sağlayacaktır. Çocukların karar verme gücünü geliştirir ve çocuk başarılı oldukça kendine güveni artar. Gözlem yapma yeteneklerini geliştirerek soru sorma ve dinleme becerilerini geliştirir.Çocuğun araştırma yapmasını sağlar ve değerlendirme yeteneğini geliştirir.Başladığı işe bitirme bilincini ve sorumluluğunu geliştirir. Birlikte yapılan çalışmalar, oyunlar çocukları sosyalleştirir. El becerilerini geliştirir ve organlar arasında eşgüdümü sağlar.

1.2.Bilişsel Gelişimle İlgili Kavramlar

1.2.1.Gizil Güç

Çocuğun kalıtım yoluyla getirdiği ve eğitim yoluyla ortaya çıkan yetenek ve özelliklerdir. Yani bireyde saklı olan, ortaya çıkartılmadığı için ne olduğu bilinmeyen, potansiyel güçtür.

1.2.2.Yetenek

Bireyin doğuştan getirdiği yada sonradan kazandığıbir veya birkaç alanda daha az çaba ile daha başarılı olmayı sağlayan güçtür. Yeteneğin müzik, resim gibi bazı sanat dalları için olup olmadığı, ilgili ipuçlarını net verdiğiinden daha çabuk anlaşılabilirancak yinede fark edilmesi ve desteklenmesi için aile ve okula görevler düşmektedir.

1.2.3.Algı

Algılama,duyu organlarına (alıcılara) gelen uyarıcılara anlam vermeyi ardından bunları beyinde bütünleştirip çeşitli davranış tepkilerinin nedenini oluşturmayı sağlar.

İç ve dış nesnel gerçeklikten aldığımız uyarılar (parlaklık, büyüklük,yoğunluk vb.),merkezi sinir sitemine ulaşmakta beynin işlevleri aracılığıyla algılama süreci oluşmaktadır. Sürecin kalitesinde duyu organlarının sağlıklı gelişimi ve deneyimler önemli rol oynar.Örneğin bir nesne (görme işlevi) ile sürekli karşılaşançocuk (deneyimler) bu sayede bilgi edinmiş olur(algılama). Çocuğun algısal gelişimini desteklemek için onu birçok uyararla karşılaştırmak, zengin çevre deneyimleri sunmak önemlidir.

Yenidoğan bebeğin vucüt uzantılarını algılamaya çalışmasıyla başlayan süreç, çevredeki nesnelere algılanma alıştırmalarıyla devam eder. Bebek uzanıp nesneyi yakalayarak inceler böylece nesnelere niteliklerini öğrenir. Devamında tanıdığı nesnelere verdiği tepkileri yabancı olduklarına verdiği tepki değişmiş olur. Bebek iki yaşına kadar nesnelere ve durumları bütün olarak görürken sonrasında farklılıkları ve benzerlikleri algılamaya başlar. Önceden öğrendiği bütün dört ayaklı hayvanları, tanıdığı bir hayvan adıyla bütünleştirmesi bu duruma güzel bir örnektir.

1.2.3.1. Algıda Seçicilik

Organizma, çevredeki çok sayıda uyarının tamamını aynı anda algılamakta zorlanır. Bu nedenle çevreden gelen uyarıcıların bazıları dikkat yoluyla seçilir. **Dikkat algılamaya hazır olmayı ifade eder.** Dikkat ettiğimiz nesnelere ve olayları algılarız. Örneğin bebek acıktığında yenilebilecek şeyleri daha çabuk fark eder.

Algılamada hazır olma durumuyine bireyden kaynaklanır. Örneğin bebek dışarıya gidileceği zamanki ses ya da durumları, dışarı çıkmak istediğinde büyük bir ustalikle seçer. Telefon iletisi (mesajı) beklediğimizde etrafta ne kadar ses olursa olsun telefonun iletisi sesini duymamız gibi.

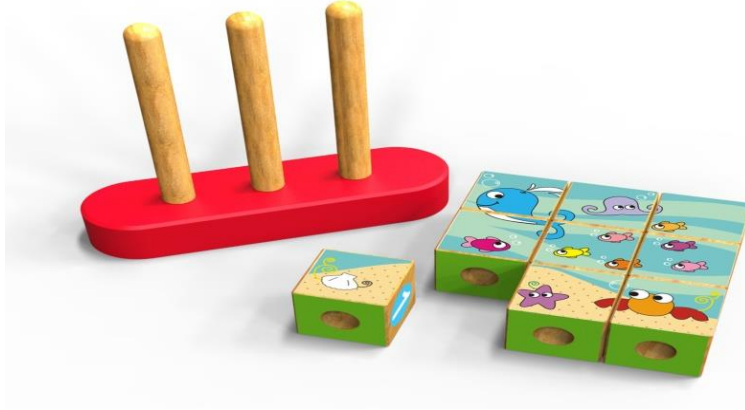
Beklentiler, bir olaya veya objeye hazır oluşu etkilemektedir ve algıda seçicilikle arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Örneğin öğrenci çalışacağı konunun kolay olduğunu düşünürse o konunun kolay olduğunu söyleyecektir. **Görmek isteğimiz gibi görür, duymak isteğimiz gibi duyarız.**

İhtiyaçlarda bireyin ihtiyaçları da doğrudan algıda seçicilikle ilişkilidir. Örneğin gündelik hayatta defalarca karşısına çıkan hamileleri fark etmeyen kadının hamile olduktan sonra hamilelerin farkına varması gibi.

Uyarıcıların renkleri, büyüklüğü, şiddeti, gibi fiziksel özelliklerde algıyı üzerlerine çekmede etkilidir. Örneğin çocuk oyuncaklarının ses çıkarması veya turuncu, yeşil gibi göze çarpan renklerden oluşması gibi. Böylelikle eğitici nesnelere yönelim artırılmaya çalışılmaktadır.

1.2.3.2. Ayırtma Becerisinin Gelişimi

Ayırtma; önceden bütün olarak görülen bir nesne ya da durumun, zamanla parçalarını, ayrıntılarını ve benzer nesnelere birbirinden farklı özelliklerini, algılama eğilimi olarak nitelendirilir.

Resim 1.: Parça-bütün ilişkisi

Okul öncesi dönemde çocuk karmaşık bir şekli bütün olarak algılar fakat ayrıntılara dikkat etmez. Altı yaşından sonra ayrıntılara dikkat etmeye, ayrıntıları birleştirmeye ve bütünleyici bir algılamaya yönelir. Böylece bütününün, parçalarla, parçaların birbiriyle olan ilişkilerini aynı anda algılamayı başarabilir. Birey birbirlerine benzer nesnelere örgütlenmiş bir bütün olarak algılamaya çalışırdolayısıyla materyaller;gruplandırılma,anlaştırılma ve ilişkilendirme yoluyla öğretilmelidir. Algı için ön koşul, şekil ve zemin ayrımıdır. Şekli zeminde(parçayı bütünden) ayırt etme ergenliğe kadar gelişir.

1.2.3.3.Nesne Kavramı

Çocuk, nesne devamlılığı, nesne değişmezliği ve nesne kimliği gibi üç temel beceriyi kazandığında dünyayla etkileşimi daha etkili ve işlevsel olacaktır.**Bunlar;**

- Nesne kimliği (öznelliği),
- Nesnenin değişmezliği,
- Nesne devamlılığıdır.

Nesne kimliği (öznelliği), nesnenin bir günden diğerine, bir durumdan başka bir duruma aynı olduğunu kavrama yeteneği olarak nitelendirilir. Nesne kimliğini tanılama gelişimi;nesne devamlılığının gelişimine ve belleğe, bağlıdır.

- Bebekler 8 - 9. ayda nesneyi sadece bilinen tek ortamda, tüm ipuçlarıyla, birlikteyken tanır. Örneğin; yemek saatinde kendi bardağını tanıırken başka bir ortamda bardağını tanımayabilir.
- Bebek 9-10. ayda bardağının içinde tanıdık içecek varsa bardağını her durumda tanır.
- 10-11.ayda bardağını her durumda tanır.

- 1 yaş ve sonrasında diğer bardakların da bardak olduğunu fark eder ve uygun şekilde kullanır. Daha sonrada bardaklar kategorisi hakkında fikir geliştirir. Bardaklar sınıfının üyelerini tanır. Diğer sınıflardan ayırt eder.

Nesnenin değişmezliği, uzaklık, yön, bakış açısı değişiklikleri ve ışık gölge gibi değişik biçim ve durumlarda gördüğü nesnenin ya da insanın aynı nesne ya da insan olduğu yani değişmediğinin algılanmasıdır. Nesne değişmezliği, 2-3 yaşlarında gerçekleşir. 2-3 yaşlarından önce çocukların, nesnelerin gerçek özelliklerine ilişkin fikirleri net değildir. Örneğin, çocuk uzaktayken küçük görünen bir bisikletin, yaklaştıkça büyüdüğünü düşünebilir.

Nesne devamlılığı, nesnelerin uzayda yer tutan varlıklar olduğuna, algı alanı dışında olduklarında dahi var olmayı sürdürdüklerine ilişkin bilgidir.

Hangi ayda gözlenir?	Beklenen davranış nedir?	Örneğin
4 aydan küçük bebekler	Görme alanı içinde olan ve hareket ettirilen nesneyi takip eder. Nesne veya varlık görme alanından çıktığında ilgilerini kaybettikleri ve başka tarafa döndükleri görülmüştür.	Bebek görme alanı içinde olan annesinin hareketlerini izler ancak görme alanının dışına çıktığında anneyi arama eğiliminde bulunmaz.
6 aylık bebek	Henüz bedensel eylemleri ile bu eylemlerin beden dışındaki etkileri arasında bağlantı kuramaz.	Elinden düşen oyuncakını bir süre arar, kısa bir süre sonra ilgisi dağılır.
8. aydan sonra	Bedeni dışındaki olayların daha çok farkında, deneme-yanılma-öğrenme yoluyla bunların yeniden gerçekleşmesini sağlar.	Oyuncağı gözünün önünde, bir örtünün altına saklandığında örtüyü kaldırıp oyuncakını arar ancak bebeğin oyuncakı, ilk saklandığı yerden alınıp başka bir yere saklandığında oyuncakı hâlâ ilk saklandığı yerde arama eğilimindedir.
12 aylık	Maksatlı araç -amaç davranışları görülür.	Oyuncağı almak için yastığı kaldırır.
18 aylık	Çok etkin ve amaca yönelik deneme yanılma tecrübeleri edinir.	Top oynarken gözden kaybolan topunu aramadan en son gördüğü noktadan alır ve oyun oynamaya devam eder.

Tablo 1.1: Nesne devamlılığı

Nesne devamlılığı, on sekiz aylık olana kadar çeşitli aşamalarla kazanılır. Bu dönemde bebekle çeşitli eğitici oyunlar oynamak, dikkatini toplamasını sağlamak faydalı olmaktadır.

1.2.3.4. Benmerkezcilikte Azalma

Benmerkezcilik, bireyin(tipik olarak bir çocuğun) dünyayı yalnızca kendi bakış açısıyla gördüğü, başka bakış açıları olabileceğinin farkında olmadığı bilişsel bir durumdur.

Herkesin kendigibi düşündüğünü, hissettiğini; kendisinin sevdiği şeyleri, herkesin sevdiğini; kendisinin sevmediği şeyleri de kimsenin sevmediğini düşünür. Kendi görüş ve algılarının herkes tarafından aynı şekilde anlaşıldığını hisseder. Örneğin; okulöncesi çocuğu,kâğıda çizdiği karalamaların bebek olduğunu düşünür, söyler herkesin de bebek olarak görmesini bekler. Çizdiklerinin farklı yorumlanması durumundadüşüncesinde ısrar eder. Yetişkin bu durumun çocuğun gelişim özelliğinden kaynaklandığını bilmeli, hayal dünyasını zedeleyecek davranış ve sözlerden kaçınmalı, resmi/durumu çocuğun gözünden görebilmelidir. Sürecin geçici olduğunu bilmeyen ve sabır gösteremeyen yetişkinler; çocuğun inatçı, saldırgan veya üzgün,kafası karmaşık bir yapıya sahip olmasına neden olabilir. Sabır gösterilmeli,anlayışlı olunmalıdır.

1.2.4.Dikkat

Belli bir uyarıcıya odaklanma, dikkat etme tüm bilişsel süreçler açısından (algılama,hatırlama,problem çözme, öğrenme gibi) önemli bir etmendir. Var olan ilgi ve enerjiyi,bir noktaya yöneltmek ve odak noktası saymaktır.

Dikkati uyaran etmenler ikiye ayrılır:

- Dış etmenler; parlaklık, yüksek bir ses, tekrarlanan uyarıcılar,
- İç etmenler; bireylerin kendine özgü ilgi ve gereksinimleridir. Örneğincakınbirininyemek kokusunu fark etmesi gibi.

Okulöncesi dönemde çocukların seçicilikleri ve dikkat süreleri azdır.Bu nedenle öğrenmeleri gereken kavram, nesne, şema gibi bilgiler;resimli, renkli, eğlenceli vedüzeylerine uygun oyuncak ve etkinlik seçimiyleverilebilir.

1.2.5.Kavram Oluşturma

Kavram ortak özelliklere sahip birbirine benzeyen nesnelere yada olayları bir araya getirerek bir ad altına toplamaktır. Kavram;ağaç, kedi, iyilik, güzellik gibi bir nesne ya da bir sembol olabilir. Kavramlar tek tek somut nesnelere işaret edebiliyorsa (ağaçtır,kedidir vb.) somuttur; bir değeri dile getiriyorsa (erdem, ahlak, iyilik vb.)soyuttur.

İnsanlar kavramı uygun özelliğe sahip tüm nesnelere için kullanır. Örneğin "küçük" sözcüğü çocuğun annesi tarafından "küçük ev", "küçük oda", "küçük kutu", "küçük bebek" vb. için kullanılır. Bu durum çocuğun aklını önceleri karıştırır. Birbirinden farklı şeylerinadının "küçük" olmasımıanlayamazancak kelime, yeterince çeşitli nesnelere için ve yeterli sıklıkta kullanıldığında çocuk, "küçük" sözcüğünün sadece küçüklük özelliği ile ilgili olduğunu anlar.

Kavramların temeli, bebeklikte atılır. Bebekler izleyerek, dokunarak, koklayarak, tadarak ve sesleri işiterek çevrelerine ilişkin her bilgiyi doğal bir merakla öğrenir. Bebeklikte büyüklük, ağırlık, şekil, zaman ve mekânla ilgili pek çok bilginin temeli atılır.

Tablo 1.2: Kavram haritası örneği

Nesne devamlılığının kazanılmaya başlaması, kavramın kazanılmasında önemli bir aşamadır. Çünkü bebek, nesne, olay, kişi vb. ile tekrar karşılaştığının ve karşılanacağını farkına varır. Zihin bir şema oluşturur ve yine bu dönemde neden-sonuç, ayırt etme yeteneği temel olarak başlayacaktır. Şema bireyin çevresindeki dünyayı anlamak için geliştirdiği bir bilgisayar programı gibidir, yeni gelen bilgi bu çerçeveye yerleşir. Nesnelerin fonksiyonlarını algıladıktan sonra zihinde kalan izlerle daha önceden zihinde olan, ortak niteliklere sahip olan izler birleştirilir. Şemalar sürekli olarak olgunlaşma ve yaşantı kazanma yoluyla değişime uğrayıp yeniden organize edilir. Örneğin anne kavramı geliştirmede çocuk, annesinin görünüşünü, yüzünü, saçının rengini, sesini, kokusunu, algılar. Daha sonra annesini diğer bireylerden ayırmaya başlar. Anneyle ilgili bilgi, beceri ve deneyimleri arttıkça çocuk daha kapsamlı bir 'anne' kavramı geliştirir. Yani 'kavram' oluşturma yeteneği' nesnelerin sınıflandırılmasını sağlar.

Kavramları öğrenmek bağlantı kurmaya yarayacaktır. Bir kelimenin anlamını bilmeden onun yerine, zamanına, durumuna, içeriğine ilişkin bağlantılar kurularak kelimenin anlamına ilişkin bir fikir geliştirilebilir. Örneğin okuduğumuz kitaplarda anlamlarını bilmediğimiz kelimelerle karşılaştığımızda öncesinde veya sonrasında olan cümleleri okuyarak bilmediğimiz kelimeye anlam yüklemek gibi. Bu durum çocuklarda da böyledir, bağlantı kurmak için ipuçları arar, daha önceden bildiklerini hatırlamaya çalışır ve mevcut durumla ilişkilendirme çabası vardır.

Kavram kazanma sürecinde çocuğa sağlanan zengin uyarıcıların, ilgi ve ihtiyacına uygun düzenlenmesigerekir.Nesnelerle yaşanan deneyim, kavramların kazanılmasınıkolaylaştıracaktır. Çocukların kavram kazanımına yardımcı olmak için pahalı oyuncaklara ve malzemelere gerek yoktur. Evde bulunan tencere, tava, çorap, kaşık gibi eşyalar ve resimlidergi, gazete vb. yayınların hepsi iyi bir eğitim materyali olabilir.

1.2.6.Bellek ve Hatırlama Gücü

Bellek, bireyin tecrübelerinden edindiği ve öğrendiği bilgileri güvenilir, tam ve doğru biçimde zihinde tutabilme yetisidir.Başka bir deyişle yeni alınan bilgilerin nasıl işlendiği,uzun süreli olarak nasıl depolandığı ve gerektiğinde nasıl geri getirilip hatırlandığı bellek ile ilgilidir.

Bellek;duyusal kayıt, kısa süreli bellek ve uzun süreli bellekolmak üzere üç yapısal bileşimden oluşur.

- **Duyusal kayıt:**Günlük yaşamımızda çevremizden gelen sürekli uyarıcılarla dolu bir yaşam sürmekteyiz. Örneğin çocuğun ağlama sesi, kitaptaki sözcükler, yazı tahtasındaki şemalar, parfüm kokusu gibi. Çevreden gelen uyarıcılar, öğrenenin (bireyin)duyu organlarını etkiler ve duyusal kayıt yoluyla sinir sistemine girer.Duyu organlarının herbirine gelen uyarıcılarınilk algılanmasından ‘**duyusal kayıt**’ sorumludur.Duyusal kayda gelindiğinde beklenti ve dikkat süreçlerinin rehberliğiyle birey kendisi için uygun olan uyarıcıları seçerek kısa süreli belleğe gönderir.
- **Kısa süreli bellek:**Dikkat edilen ve algılanan bilgi duyusal kayıttan kısa süreli belleğe geçer.Bilgiler geçici olarak depolanır. Kısa süreli belleğe gelen ve tekrar edilen bilgiler, uzun süreli belleğe aktarılır ve unutulmazancak kısa süreli bellekteyken silinenbilgiler hatırlanmaz.Kısa süreli belleğin sınırlı miktarda bilgiyi sınırlı bir zaman içinde depoladığı unutulmamalıdır. Kısa süreli belleğin bilgiyi kullanma süresi yirmi saniye kadardır. Bu belleğin basit dört işlem işlemlerini yaparken kullanılması ‘**işleyene bellek**’ olma özelliğinden kaynaklanmaktadır. Çocukta bu süre daha azdır.Örneğin, çocukların tekerleme,şiiir, parmak oyunu gibi öğrenmelerinde sık tekrarlara ihtiyaç duyulmasının nedeni budur. İşleyen bellekte ne kadar uzun süre tutulursa ve tekrarlanırsa öğrenme o denli başarılı olacaktır.
- **Uzun süreli bellek:** Bilgiler burada uzun süre saklanır. Kısa süreli bellekteki uyarıcıların tekrarlanarak geldiği, eski bilgilerle örgütlenerek uzun süre depo edilip saklandığı yerdir. Uzun süreli bellekteki bilgiler, doğru bir uyarıcı ile karşılaştığında değişmeden hatırlanır. Tıpkı kütüphanedeki düzenlemede olduğu gibi uygun kodlu bölümlere yerleştirildiğinde aradığımız kitabı çok daha kolay buluruz.Kısa süreli bellekteki etkin bilgiler, uzun süreli bellekte edilegendir. Uzun süreli belleğin kapasite sınırları belli değildir.

Hatırlama gücü: Uygun bir uyarıcıyla zihindeki bilgilerin güvenilirbiçimde, değişmeden bilinçli hâle gelmesidir.Bellek ile hatırlama gücü arasında ilişki bulunmaktadır.Belleğin güvenilirliği hatırlama gücü ile anlaşılır. Kişilerin ilgileri,güdüleri, duyuları hatırlamalarını

etkiler. Bilgilerin anlamlı olması da hatırlama yeteneğini artırır. Bellek ve hatırlama gücü yaşla ve bilişle birlikte değişir.

Nesneler ve olaylar anlamlarına, şekillerine, benzerliklerine, ayrıcalıklarına göre gruplandırılarak daha sonra bir kısmı yada hepsi kolaylıkla hatırlanabilir. Gruptan biri hatırlanınca diğerleri hemen akla gelir. Yaşla birlikte çocuklar, hatırlama stratejilerini, zihinde tutuma güçlerini geliştirir. Bu durum ergenlik ve yetişkinliğe kadar devam eder.

Çocukların kendine özgü bir bilişsel gelişimi ve mantığı olduğu için belli bir kapasiteleri vardır. Örneğin erken çocukluk kurumuna yeni başlayan bir çocuk bile malzeme dolabını onlarca dolap arasından kolayca bulabilir. Yetişkinin önerdiği ipuçları ve yöntemlerden yararlanabilir. Örneğin havlusunu daha kolay tanıması için etiketine bir işaret koymak gibi.

1.2.7. Akıl Yürütme ve Problem Çözme

Akıl yürütme önceden edinilmiş bilgileri yeni karşılaşılan bir soruna çözüm bulabilmek için birleştirme ve düzenleme süreci olarak nitelendirilir.

Problem çözme iç ya da dış istekler ve çağrılara uyum sağlamak amacıyla davranışsal tepkilerde bulunma gibi bilişsel ve duygusal işlemleri, bir hedefe yönlendirmektir. Problem çözme bir amaca ulaşırken karşılaşılan güçlükleri yenme sürecidir. Bilgiyi kullanırken buna orijinallik yaratıcılık ya da hayal gücü eklenerek çözme süreci tamamlanabilir. Problem çözme bir zaman, çaba, enerji ve alıştırma işidir.

Yaş aralığı	Beklenen davranış
İki yaşında	Örneğin, paltosunu giydiğinde çocuğundışarıya çıkacağını bilmesi, düşünme ve akıl yürütme gelişiminin başlangıcıolarak kabul edilir.
İki buçuk yaşında	Bir problemle karşılaştığı zaman bilgilerine dayanarak çözüm yollarını bulmaya çalışır. Örneğin, kavanoza uzanmak için sandalyeyi kullanması.
Üç yaşında	Örneğin“Nehir denize gitmek için oluyor.” diyebilir fakat çok açıklama yapamaz.
Dördüncü yaşında	Çocuk bulduğu nedenleri hayalleriyle karıştırmaya başlar. Bu özellik beş-altıyaşlarında da devam eder. Örneğin, market alışverişinde “Neden aradığım salçayı bulamıyorum?” diyen anneye “Belki saklanmıştı.” cevabını verebilir.
Yedi-sekiz yaşlarında	Çocuğun hayalle gerçeği birbirinden ayırmaya başladığı görülür. Çocuk, birçok kavramı oluşturduğu hâlde, nesnelere somut algılarına dayalıdır. Örneğin; çocuk sopadan at yerine gerçek at ister.

Tablo 1.3: Yaşlara göre problem çözme

Çocuklar, başkalarının önerdiği çözüm yollarını benimsemekte pek istekli değildir. Eğer çözüm yollarını kendileri bulurlarsa bunu uygulamaya koyma ve bu çözüm yolunu tekrar etme olasılıkları da daha fazla olacaktır. Onların karşılaştıkları sorunları kendilerinin çözmelerine fırsat vermek, denemelerini sağlamak özgüvenlerini arttırarak **kendini savunma** duygusunu

geliştirecektir.Çocuğun ileriki yaşamında ailesiyle ve diğer bireylerle doğru ilişkiler kurması için doğru anne-baba ve öğretmen bakışına ihtiyaçları vardır.Çocukların bir sorunla karşılaşınca şikâyet etmeleri,problemi görmezden gelmeleri veya başkasının problemi çözmesini beklemeleri yerine onları küçüklükten itibaren cesaretlendirerek çözümleri kendilerinin bulmalarına fırsat vermek gerekir.Küçüklükten itibaren karşılaştıkları problemlerinbaşkaları tarafından çözüldüğünü görmeleri hayatlarını geçici bir süre rahatlatacak ancak ileriki yaşlarda bu destek ortadan kalktığında savunmasız bireyler olacaklardır ki bu da hayatlarını olumsuz etkileyecektir.

1.2.8.Yaratıcılık

Öğrenilmiş kalıp yargıların dışında düşünsel ve duygusal yaşamda hayal gücünü kullanıp yeni ve özgün ürünler oluşturma sürecidir. Yaratıcılık, **“bilinen bir şeyden yeni bir şey çıkarmak, özgün bir senteze varmak, birtakım sorunlara yeniçözüm yolları bulmak, daha önceden kullanılmamış ilişkiler arasındaki ilişkileri kurmak veböylece yeni bir düşünce şeması içinde yeni yaşantı, deneyim, fikir ve ürünler ortayakoymak”** olarak tanımlanır.**Yaratıcı bir kişi:**

- Meraklıdır.
- Risk alır.
- Buluş yapma yeteneği vardır.
- Orijinal ve bağımsız düşünür.
- Mizahçıdır.
- Deney ve araştırmalar yapabilir.
- Sentezcidir.
- Kendine güvenir.
- Kendi kendini idare eder.
- Karmaşıklığı sever.
- Baskı ve sınırlara tahammül edemez.
- Yargılara varabilme yeteneği vardır.

Yaratıcı olmak için dâhi olmak gerekmez. Wallach ve Kogan’ın yaptığı değerlendirmeye göre;zekâ ve yaratıcılık düzeyi yüksek,zekâ ve yaratıcılık düzeyi düşük,zekâ düzeyi yüksek ama yaratıcılık düzeyi düşük, yaratıcılık düzeyi yüksek ama zekâ düzeyi düşük olan grupların olduğunu saptamıştır.

Yaratıcılık yeteneği çeşitli nedenlerle körelmiş olan bireylerin bile bu yeteneklerinin yaşam deneyimi ve özel programlarla yeniden kazanılabilir, güdülenebilir ve geliştirilebilir olduğu bilinmektedir. Yaratıcılık insanlara özgü ve doğuştan getirilen bir yetidir. Her birey yaratıcı olma şansına -az ya da çok-sahiptir.Bireylerin sahip olduğu yaratıcı düşünce ve davranışlardaki yoğunluğun farklılıkları kalıtıma, kültür ortamına, eğitim ve öğretime bağlı olarak değişir.

Anne baba ve eğitimcilerin, çocukların yaratıcılık gelişimi ve yaş düzeylerine göregösterdikleri yaratıcı düşünme özelliklerinin bilmesi, onlara rehberlik yapma açınsındangereklidir. Bu bağlamda annebaba ve eğitimciler, çocuklara fırsat vermelidir.

Yaş	Beklenen Davranış
Birinci yaş	Çocuk tadabildiği, görebildiği, dokunabildiği herşeye karşı meraklıdır. Basit oyunlar, büyük bloklar vb. yaratıcılığı harekete geçirebilir.
İkinci yaş	Merakı kendine özgü yollarla ifade etmeye devam eder,günlük rutin işleri önceden tahmin edebilmektedir. Basit sözel oyunlar, şarkılar, oyun kurucu malzemeler vb. destek olur.
Üçüncü yaş	Etkinlikler amaçlı ve isteklidir.Çocuk için sonuç değil, süreç önemlidir. Kendisini anlaşılır kılmaya çalışır.Bağımsızlık duygusu gelişmiştir. Yapılandırılmış oyunculardan çok kendisinin oluşturduğu, oyuncak hâline getirdiği şeylere ilgisi vardır.
Dördüncü yaş	İlk defa plan yapma becerisini kazanır. Önceden bildiği oyunları ve işleri yapmaktan(taklit etmekten) hoşlanır. Sözel ve hayali oyunlar yoluyla dünyayı algılamasına yardımcı olmak gerekir.
Beşinci yaş	İlişkilerin nedenlerini anlamasa bile olaylar arasında ilişki kurar,hayali oyunda birçok rol dener. Dramatize oyunlara, müzik ve dans etkinliklerine, sanatsal etkinliklereihtiyacı vardır.
Altıncı yaş	Yaratıcı etkinliklerde oranlar daha gerçekçi olmaya başlar. Daha önce kendilerini başkasından farklı görmezken kendini ayrı görmeye başlar.
Yedinci yaş	Aile ve öğretmen baskısını hissetmektedirler. Gördüklerinden çok düşündüklerini çizdikleri için gerçeği yansıtmadıkları düşünülürancak ödüllendirme, cesaretlendirme ile yaratıcılıkları ve hayal güçleri desteklenmiş olur.

Tablo 1.4: Yaşlara göre yaratıcılık

Çocukların özelliklerini bilen anne baba ve eğitimciler onları daha iyi anlar, ilişki kurar ve daha iyi eğitim verir. Çocukların yaratıcılıklarını desteklemeye uygun hikâyeler anlatılması, düşüncelerini rahatça ortaya koyabildikleri çalışmalar yapılması,müzik etkinliklerinde bulunmalarını, farklı özellikleri elde etmeleri yapılması gereken etkinliklerdir.Yaratıcılık sevgi, güven ve özgürlük ortamında gelişir.Çocuğa çeşitli resimler verip yorumlatma, su bardağı gibi çok bilinen nesnelere için değişik kullanım yerleri düşünme gibi etkinlikler düzenlenebilir.Yaratıcılığın çocuktan çocuğa farklılık gösterdiği unutulmamalıdır. Tüm olumlu koşullar sağlansada kimi çocuk, daha yaratıcıözgün ürünler sergilerken kimi çocuk daha az yaratıcı özellik gösterebilir. Her çocuğu kendi özelliklerine göre değerlendirmek gerekir.

Yaratıcılık ölçülebilen bir kavramdır.Bireylerin yaratıcı yeteneklerinin belirlenmesi yapılan çalışmaların verimliliğini arttıracaktır. Bireylerin yaratıcı yeteneklerini ölçmek amacıyla hazırlanmış testlerde; eksik resimlerin tamamlanması, problemin çözülmesi, istenirken şekillerin ifade ettikleri vb.soruları dasorulmaktadır.

Yaratıcılığın gelişimini etkileyen faktörler:

- Kalıtım,

- Çevre,
- Cinsiyet,
- Sosyoekonomik düzey,
- Doğum sırası,
- Zekâ,
- Kişilik,
- Ailenin rolü,tutumları,
- Eğitimciler ve eğitim programlarıdır.

1.3. Zekâ

Zekâ, soyut akıl yürütme, deneyimlerden yararlanma ve değişken çevresel bağlamlara uyum sağlama yeteneklerini içeren bir dizi yetenektir. Bireyin gerek sorunları çözerken gerek çevreye uyum sağlarken var olan tüm yetenek ve becerilerini kullanması ile ortaya çıkan düzeydir. Deneyim, öğrenme ve çeşitli çevre uyarıcılarıyla biçimlenir. Zekâ geliştirilebilir bir kapasite veya potansiyele sahiptir. Yani doğuştan sahip olduğunuz ve kalıtımla kuşaktan kuşağa geçer.

Zekâ gelişimi yaşamın ilk yıllarında çok hızlıdır. Sonraki yaşlarda yavaşlar. Genel olarak zekânın %75'i ilk dört yaşta gelişmekte, yirmi yaşına kadar gelişimi sürmekte ve daha sonraları durmaktadır. Yaşlılık döneminde fizyolojik değişmelerle gerilediği belinmektedir.

1.3.1. Zekânın Tanımları

Binet'e göre zekâ, iyi akıl yürütme, iyi hüküm verme ve kendi kendini aşma kapasitesidir yani zekâ genetikdir. Araştırma ve öğrenmeyle çok az gelişmektedir.

Weshler'e göre zekâ, bireyin amaçlı davranma, mantıklı düşünme ve çevresiyle ilişkilerinde etkili olma kapasitesinin tümüdür yani zekâ birbirinden yarı bağımsız ancak birbirleriyle ilişkili alt yeteneklerden oluşan genel bir yetenektir.

Thorndike'a göre zekâ, birçok düşüncesele yeteneklerin karışımından meydana gelir. **Thorndike zekâyı üç ana farklı grupta sınıflandırmıştır:**

- **Soyut zekâ:** Gerçekte var olmayanı sembol kullanarak veyavara olanlar arasındaki ilişkilerden hareketle zihnin soyutlama ve genelleme gücüyle ortaya koymasıdır. Örneğin; pi sayısı, türev, limit, sayılar; gerçekte ver olmayan; yumuşak, kare, daire gerçekte var olanlarla ilişki kurmak)
- **Mekanik (somut) zekâ:** Araç gereç ve makineleri yapıp kullanmada kendini gösterir. Çocukluk yıllarında kendini göstermeye başlayan bu zekâ, bozulan bir oyuncakçı tamir ederken, yap-boz türü oyuncaklarla uğraşırken yoğun biçimde kullanılır. Mühendis, tamirci ve uzman işçilerde bulunması gerekir.
- **Sosyal zekâ:** Toplumsal çevreye uyum sağlamada, insanlarla iyi ilişkiler kurmada kendini gösterir. Örneğin; politikacılık, avukatlık, öğretmenlik, pazarlamacılık gibi meslek gruplarındakilerin bu zekâyı sahip olması gerekir.

Piaget'e göre zekâ;biyolojik uyumun özel bir hâlidir ve dinamik bir dengesi vardır.

1.3.2. Zekâyı Belirleyen Faktörler

Kalıtım zekânın oluşumunda etkilidir fakat zekâ sadece genetik aktarımla açıklanamaz.Çevrenin zekâ üzerindeki etkisi yadsınamaz. Her ne kadar kalıtımın IQ puanlarını güçlü bir şekilde etkilediğini gösteren araştırmalar bulunsadainsan zekâsının büyük oranda kalıtımdan etkilendiğini söylemek mümkündür.Tek başına kalıtım veyaçevre zekâ üzerinde etken oluşturamaz.**Farklıkoşullarda** yetişen tek yumurta ikizlerinin zekâlarının farklılaştığı; aynıailedeyetiştirilenlerinse benzer zekâ düzeyinesahip olduğusavunulmaktadır.

Çevre ve zekâ; çocuğun doğuştan getirdiği zihinsel potansiyelini kullanmak ve yeteneklerini geliştirmek için zengin uyarıcılarla donatılmış bir çevreye ihtiyaç vardır.Çeşitli araştırmalar kültürel çevrenin zekâ ile yakından ilişkili olduğunu ortaya çıkartmışlardır.

Çocuğun zekâsını olumsuz etkileyen çevre faktörleri şu şekilde sıralanabilir:

- Yapılan araştırmalar sonucunda; toplumsal sınıf farklılıklarıyoksul, orta sınıf ailenin çocuğu ile toplumsal statüsü(eğitimi ve geliri) yüksek olan ailelerin çocukları arasında IQ farkı olabilir.
- Aile-çocuk etkileşimi, çok önemlidir. Toplumsal sınıf farklılıklarının dezavantajını, ortadan kaldıracak bir öneme sahiptirancak etkileşimin az olduğu veya olmadığı ailelerde durum tam tersi olacaktır. Yani yüksek entelektüel gelişime imkânı olsa da IQ bundan olumsuz etkilenecektir.
- Psikologlar kardeş sayısı ve doğum sırasını yeni yeni araştırmalarla incelemeye başlamıştır.Çocuk sayısı ve çocuğun ailedeki konumu,zekâyı etkilemektedir.Belirgin farklılıklar oluşturmaktadır. Örneğin; ailedeki çocuk sayısı ne kadar fazlaysa IQ düzeyi o kadar düşüktür.En büyük çocuğun IQ' su ortalama olarak daha yüksektir. Yakın aralıklarla doğan çocukların IQ'ları uzun aralıklarla doğanlara göre daha düşüktür.
- Ülkenin eğitim politikaları, okul deneyimleri ise şöyle açıklanabilir, olumsuz koşullardan gelen ailelerin çocukları okul eğitiminden daha fazla etkilenmektedir yani okulun eğitimi iyi ise çocuğun bütün yaşamı değişebilir, IQ puanları yükselebilir. Ancak okullarda uygulanan müdahale, destek vb. programlar yok ise çocuklar olumsuz etkilenmektedir.
- Annenin eğitim düzeyinin düşük olması; çocukların ortalama IQ'ları annenin IQ'suyldoğru orantılıdır.

- Anne hastalık düzeyinde kaygılıysa veya annenin zihinsel hastalığı varsa çocuğa karşı duyarlı ve istekli olmayacaktır. Bu durum iletişim kalitesini ve IQ'yu olumsuz etkileyecektir.
- Bebeklikte anne/bakım veren ile çocuk arasındaki ilişkinin yetersizliğine zengin çevreyi oluşturamayan ve çocuğun yeni becerilere ulaşmasını engelleyen bir durumdur.

Bebeklere uygulanan IQ testlerinden en yaygın Bayley Bebek Gelişimi Ölçekleri'dir. Burada bebeklerin henüz sahip olmadığı okul becerilerinin yerine tavana asılı duran çingırağa uzanmak, küplerden kule yapmak gibi duyuşsal ve motor becerileri test edilir. Ülkemizde 6 yaşından küçük çocuklar için uygulanan diğer değerlendirme araçları, Ankara Gelişim Tarama Envanteri ve Denver II Gelişim Testi'dir.

1.4. Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramı

Yaşamın ilk yıllarında bilişsel yapılar az ve daha temel düzeyde olurken yıllar geçtikçe olgunlaşma ve deneyimle gittikçe gelişir. Örneğin sayma ile ilgili kavramlaştırma farklarını görmek açısından yedi ve onyediy yaşlarında iki kişiyi ele alalım. Yedi yaşındaki bir çocuğa "Say bakalım." denildiğinde çocuk tereddüt etmeden '1,2,3,4,5...' diye saymaya başlayacaktır. Onyediy yaşındaki genç ise bu soruyu "Neyi, Neden?" diye cevaplayacaktır. Bu bilişsel yapıların gelişmişliğine bağlı olarak yapabilmektedir.

Piaget, zihinsel etkinliklerin nasıl oluştuğu üzerinde odaklanarak kuramını geliştirmiştir. Piaget çocuklara çeşitli problemler vererek bunları çözerken kullandıkları mekanizmaları ve zihinsel işlemlerini gözlemlemiştir. İncelemeler sonucunda çocuklar arasında gözlenen performans farklılıklarının sahip oldukları bilgi birikiminden çok durumu olayı problemi kapsamlı hâlde ele almaları ve daha karmaşık zihinsel işlemlerde bulunmalarından kaynaklandığını saptamıştır.

Piaget kuramının büyük bir kısmı, şema kavramı etrafında tasarlanmıştır. Şema, çevreyi anlamak ve cevap vermek için düzenlenen hareketlerin temelini oluşturan bilişsel bir yapıdır. Kişilere, nesnelere veya olaylara onların anlamını oluşturmak için uygulanan örgütlü düşüncedir. Çocuklar dünya ile başa çıkmak için oyun ve diğer etkinlikler sırasında çevre ile karşılıklı etkileşimler yoluyla kavram geliştirir ve modeller oluştururlar. Bu öğelerin tümü şema kavramını oluşturur. Şemalar doğuştan gelmez ancak insanın dünyaya gelirken oluşturduğu ilk şema emme şemasıdır, uzun süre sonra değişime uğrar.

Piaget zihinsel şemalara operasyon ismini verir. Örneğin, bebek başlangıçta küp blokları, emme şeması olarak algı larken büyüdükçe onları birbirine vurabileceğini, üst üste koyabileceğini, köprü yapabileceğini kavrayarak yeni şemalar içinde küp blokları algılamaya devam eder.

Piaget'ye göre bilişsel gelişim bazı temel prensiplere dayanmaktadır:

- Uyum (adaptasyon)

- Organizasyon (örgütlenme)
- Dengeleme

Uyum (adaptasyon), bireylerin çevreye uyma şeklidir ve yaşam boyu devam eder. Birey yeni yaşantılar geçirdikçe bazen mevcut şemalar yetersiz hâle gelir. Yeni durumun anlaşılması için şemaların birbiriyle uyuşması gerekir. Var olan bilgiyi ayarlamayı veya şemaları yeni bilgilere ve fikirlere uydurmayı içeren işlemdir.

Piaget'e göre uyumun, özümleme (asimilasyon) ve kendini uydurma (akomodasyon) olmak üzere iki hâli vardır. **Özümleme**, yeni bilgiyi ve fikirleri almaya ve bunları var olan bilgilere veya şemalara uygun hâle getirme, adapte etme işlemidir. Yani "Yeni karşılaştığım bilgi, kazanım, fikir vb. önceden oluşturduğum hangi şemanın içinde yer alabilir?" sorusu vardır. Bilgileri kullanarak uyum sağlama çabasıdır. Örneğin, bebek atma ve sallama şemalarını kazanmışsa yeni eline verilen nesnelere atacak veya sallayacaktır. Böylece onu özümseyecektir. **Kendini uydurma**, önceden var olan şemaları değiştirip yeni şemalar oluşturmasıdır. Bilgi dağarcığındaki bilgilerin bir kısmını yeniden işleme değiştirme gereksinimini duymadır. Örneğin bir kız çocuğu bir **sincap** gördüğü zaman 'yavru kedi şeması'na özümseyebilir ancak annesi "O bir kedi değil." dediğinde kedi ile sincap arasındaki farklılıkları gözlediğinde bilişsel yapı içine sincap uyum sağlamaktadır. Böylece bilişsel yapılarla dış dünyanın yeni yapıları birleşir.

Çocuklar sahip oldukları kategoriler içine yeni nesnelere **özümseyerek** (asimilasyon), yeni bir nesneye yeni bir anlam getirecek ya da yeni nesneyi **kendine uydurarak** (akomodasyon) çevrelerine uyum (adaptasyon) sağlayacaktır.

Organizasyon (örgütlenme), doğuştan getirilen düşünme süreçlerini sistemli ve tutarlı organize etme işlevini içerir yani elde edilen bilgilerin daha sonra kullanılmak üzere benzerlik ve farklılıklara göre sınıflanarak gruplandırılması işlemidir. Yaş ilerledikçe yaşantılar yoluyla elde edilen bilgiler gerektiğinde kullanılabilir için sistematik biçimde düzenlenir. İşte bu işleme örgütlenme denir.

Dengeleme, bireyin özümleme ve kendine uydurma yoluyla çevremize uyum sağlayarak dinamik bir dengeye ulaşma sürecidir. Böylelikle bireyin çevreyle uyumu ve dengesi sağlanıncak denge durumu durağan değildir, çocuğun karşılaştığı ile bildiği arasındaki uyuşmazlık, dengesizlik durumunu ortaya çıkarır. Dengesizlik bireyi yeni karşılaştığı şeyi, zihnindeki şemaya uydurmaya veya bilişsel dengeyi sağlamak için yeni şema oluşturmaya zorlamaktadır. İnsan dengeleme sürecini harekete geçirerek etkili bir dengeleme gerçekleştirir.

1.5. Piaget'nin Bilişsel Gelişim Dönemleri

Piaget dünyayı keşfetmek ve anlamak için çocukların dört dönemden geçtiğini belirtir. Dönemlerin her biri yaşla ilgilidir ve **düşünmenin** ayrı dönemlerini ifade eder ancak dönemler kesin olarak yaşlarla sınırlı değildir, önemli olan dönemlerin birbirini izlemesi ve bu dönemlerin özellikleridir yani hiçbir kimse ve hiçbir müdahale dönemlerin sırasını değiştiremez, dönemler ardışıktır ve değişmez bir sıra izler.

Bu zihinsel gelişim dönemleri:

- Duyu motor dönem (0-2 yaş)
- İşlem öncesi dönem(2-7 yaş)
- Somut işlemler dönemi(7-11 yaş)
- Soyut işlemler (11 yaş ve üstü)

1.5.1. Duyu Motor Dönem (0-2 yaş)

Bebek doğuştan getirdiği duyuşsal özellikleriyle kendisini dış dünyadan ayırt etme çabasıdadır. Çevreyle duyuşlar arasındaki etkileşim, dönemin temel özelliğidir. Refleks davranışlar amaçlı hâle gelmeye başlar. Deneme yanılmalarla düşünce sistemi gelişmeye başlar. Örneğin biberonunu emer, sallar, hoşlandığı bir tat geldiğinde emmeye devam eder. Bilişsel etkinlikler öncelikle duyuşlarla yakın çevredeki deneyimlere dayanır.Bebek etraflarında neler olduğunu görür, hisseder fakat bunları sınıflayacak beceriye henüz ulaşmamıştır.Zamanla yeni bilişsel yapılarla refleksif davranışlardan amaçlı davranışlara geçiş görülür.

Duyu motor dönemi altı aşamaya ayrılmıştır.Bunlar;

- Refleksler Aşaması (0-1 Ay),
- İlk Alışkanlıklar ve Birinci Döngüsel Tepkiler Aşaması (1-4 Ay),
- İkinci Döngüsel Tepkisel Aşaması (4-8 Ay),
- İkinci Döngüsel Tepkilerin Koordinasyonu ve Amaca Yönelik Davranışlar Aşaması (8-12 Ay),
- Üçüncü Döngüsel Tepkiler, Yenilik, Merak Aşaması (12-18 Ay),
- Zihinsel Kombinasyonlar ve Problem Çözme Aşaması (18-24 Ay)**şeklinde sıralanabilir.**

1.5.1.1. Refleksler Aşaması (0-1 Ay)

Yenidoğan bebek yalnızca doğrudan önünde duran nesnelere ilgilenir,bütünüyle yaşadığı ana bağlı olduğu bir dönemdir. Birçok reflesi ile yaşama uyum sağlamaya çalışır.Doğuştan gelen şema yada refleksleri kullanır.Kendileri için uyarıcı sağlamak amacıyla pek çok nesneye bakar,kavrar ve emer.Emme refleksi, insanoğlunun dünyaya gelirken getirdiği ilk şemadır ve nesnelere olan ilişkisini sağlayan önemli bir araçtır. Başlangıçta emme refleksinde kaynağı araştırmazancakbaşlangıçta memeyi,parmaklarını,yorgan uçlarınııemen bebek,bir aylık olduğunda açken memeyi aramaya başlar ve diğer nesnelere vazgeçer.Bu aşamada talkit yoktur. Görme alanı içindeki annesinin yüzüne bakar ama görme alanından çıkan annesini aramaz, başka tarafa bakmaya başlar.İşitebildiği sesleri duyduğunu belli eder ama yine o yöne doğru bir davranış geliştirmez. Birden çok duyuş organından gelen bilgileri bütünleştirme yeteneği yoktur.

1.5.1.2. İlk Alışkanlıklar ve Birinci Döngüsel Tepkiler Aşaması (1-4 Ay)

İlk alışkanlıklar,basit bir refleks üzerine kurulmuş şemayı diğer uyarılardan tamamen ayırma durumudur. Yani sürekli tecrübe ettiği temel şemalarda (tutma,bakma,emme) uyum kurma vardır. Bebek kendi bedeni üzerinde yoğunlaşmış tekrarlanan davranışlar sergiler.

Hoşlarına giden davranışları tekrarlamaya ve kendilerine uyarlamaya başlarlar.Yani farklı duyu organlarındaki şemalar arasında eşgüdüm başlar. Genellikle bu davranışları tesadüfen bulur. Örneğin, bebek yanlışlıkla parmağını ağzına yaklaştırarak emmeye başlar. Bu davranış hoşuna gittiğinde bebek tekrar emmek için o parmağını aramaya başlar. Emme şeması hoşuna giderse bebek bunu tekrarlar.Yada bacaklarını hareket ettiren çocuk, neşeyle bacaklarını birbirine vurur. Bu etkinlikler tesadüfen bir kere yapıldığında bebek memnun kalırsa hareketi tekrarlar. Bu duruma **birinci döngüsel tepki** denir. Bu tepkiler haz veren bir olayı tekrarlamak için bebeğin çabası üzerine kurulmuş şemalardır. Bebek alışkanlıkları ve döngüsel tepkileri tekrarladığında bu alışkanlıklar ve döngüsel tepkiler kalıplaşır.

1.5.1.3. İkinci Döngüsel Tepkisel Aşaması (4-8 Ay)

Bebek ancak başka nesnelere üzerinde yoğunlaşan tekrarlanan davranışlar aşamasına geldiğinde kendi vücudu dışında birşeylerle ilgilenmeye başlar.Bedeni dışındaki olayların daha fazla farkındadır. Bu aşamada çocuğun tepkileri döngüseldir yani hoşuna giden davranışları tekrar etmeye başlar.Bir çeşit deneme yanılma yoluyla öğrenmeyi gerçekleştirir.İlginç sonuç oluşturan bu davranışların tekrarlanmasına **ikinci döngüsel tepki** denir. Örneğin, bebek çingırağını sallar, ilginç ses duyar, çingırağı tekrar sallar, sesi bir defa daha duyar ve tekrarlar. Taklit gelişebilir ancak Piaget bu aşamada çingırağın bebeğin uzanamayacağı bir yerde durması durumunda bebeğin çingırağı bulma ve sallama amacını gerçekleştiremeyeceğini savunmaktadır.Yani bebeğin çingırağı sallama davranışının sadece elinde çingırak bulunduğu için gerçekleştiğini düşünmektedir.

Resim 1.2: Mobbile oynayan bebek

Görsel alandan uzaklaşan nesnelere devamlılığı hakkında bir fikri yoktur. Dört buçuk aylık bir bebek gördüğü nesneyi yakalar, onunla çeşitli durumlarda oynar. Örneğin top bebeğin elinden alınıp saklandığı zaman topun alındığı yöne doğru elini uzatır ama aramak için bir çaba içine girmez, topu unutur ve topun kaybolduğunu zanneder. Görme alanının dışındaki nesnelere yok demektir. Bebek için topu tekrar ortaya çıkardığımızda çok şaşırır. Bundan dolayı “ce-e oyunu” gibi insanların ve nesnelere kaybolup tekrar ortaya çıktığı oyunlar hoşuna gider.

1.5.1.4. İkinci Döngüsel Tepkilerin Koordinasyonu ve Amaca Yönelik Davranışlar Aşaması (8-12 Ay)

Maksatlı araç-amaç davranışları açıkça görülür. Bebek istediği şeyin peşinden gitmekle kalmaz bunun için iki şeyi birleştirir. Örneğin oyuncacı gözünün önünde, bir örtünün altına saklandığında örtüyü kaldırıp oyuncacı arar. Ancak oyuncacı, ilk saklandığı yerden alınıp başka bir yere saklandığında bebekte hâla ilk saklandığı yerde arama eğilimi vardır. Piaget çocuğun bir amaca ulaşmak için plan yaptığını ileri sürer. Çocuk bir oyuncacı elde etmek amacıyla önce hareketli bir nesneyi yerinden oynatmak veya oyuncacıya ulaşmasını engelleyen bir nesneyi kenara itmek için geliştirdiği vurma şemasını, uzanma ve kavrama şemalarıyla birleştirebilir. Vurma şemasını yeni bir durumda değil, belirli bir hedefe ulaşmak için ara adım olarak kullanır.

1.5.1.5. Üçüncü Döngüsel Tepkiler, Yenilik, Merak Aşaması (12-18 Ay)

Bu dönemde yürüme yeteneğini kazanan çocuk dünyayı keşfe çıkmıştır. Böylelikle deneyimleri daha da artar. Bebeklerin merakı, onları farklı nesnelere denemeye iter. Bebek, nesnelere oynamanın ya da nesnelere yönlendirmenin yeni yollarını arar, **deneyler** başlar. Çok etkin amaca yönelik davranışlar görülür. Nesnelere özelliklerini ve çeşitlerini, hareketlere verdiği yanıtları öğrenmek için bebek deneme-yanılma yöntemini kullanır. Düşen, akan nesnelere özelliklerini çok ilginç bulur. Genellikle bilerek devirip akışını izlerler. Daha sonraları farklı noktadaki nesnenin durumunu-yükseklik veya uzaklık değiştiğinde neler olduğunu- merak eder. Örneğin lastik topun yerden zıplatabildiğini ve bardağa geldiğinde bardağı devrildiğini öğrenir. Böylelikle değişen şemalarla daha çok şey öğrenir. Bebeğin yeni araçları keşfetme eğilimi gösterdiği bu dönemde, **üçüncü döngüsel tepkiler** görülür. İlk eylemi tekrarlamakla yetinmez, bunun çeşitlerini denemeye başlar. Örneğin annenin gülmesi tetikleniyor mu diye görmek için yeni sesler ve yeni yüz ifadeleri dener.

1.5.1.6. Zihinsel Kombinasyonlar ve Problem Çözme Aşaması (18-24 Ay)

Nesne yada olayları temsil eden simge kullanımını geliştirir. Örneğin, resim yapmak, karalama deneyimleri sembolik süreçlere dayanır. Çocuk gerçek nesnelere temsil eden bir dizi çizgi çizer. Hayali oyunlar sırasında nesnelere gerçekte oldukları durumdan farklıymış gibi davranır. Ayrıca çocuğun bir hareketi görmesinin üzerinden biraz zaman geçtikten sonra tekrarlamasına **ertelenmiş taklit** denir. Annesinin bebeğine oynattığı bir oyunu, oyuncak bebeklerine yaparken görebiliriz. Bebek karşısına çıkan problem durumlarına çözüm bulduğu sürece zihinsel birleşimler (kombinasyonlar) kurabilir. Örneğin birkaç ay öncesine kadar televizyondan gelen sesi dışarıdan gelen seslerden dolayı duyamayan ve çaresiz kalan çocuk, odanın kapısını kapatarak sesi engellemeyi başarır. Kapının sesi nasıl etkileyeceğini artık anlamaktadır. Çocuk masanın altına kaçan bir topu yakalamak için masanın diğer tarafına geçerek topu karşılayabilir. Yani bebek için nesne devamlılığının kazanılmasında en başarılı dönemdir. Bu örnekler artık bebeklerin düşünebildiklerini, kendilerini çeşitli sonuçlara götürecek plan ve düşünceler geliştirebildiklerini göstermektedir.

1.5.2. İşlem Öncesi Dönem (2-7 yaş)

Düşünmenin niteliği değişir. Çocuk yakın duyusalara bağlı değildir. Bu dönemde deneme yanılma yöntemi ağır basar. Örneğin, “Yavrum ona dokunma!”, “Canın yanar!”, “Uffolursun!” gibi uyarılar pek etkili olmaz. Çocuk bir kez yanar, düşer ve canı yanarsa zararı fark eder.

Piaget’in işlem öncesi dönemi iki aşamada incelediği görülür:

- Ön yargı aşaması (2- 4 yaş)
- Önsezi aşaması (4-7 yaş)

1.5.2.1. Ön Yargı Aşaması (2- 4 Yaş)

Dilin hızla geliştiği bir dönemdir. Burada dilin programlı bir şekilde verilmesi anlaşılmalıdır. Aksine dil yaşamın doğal akışı içinde gerçekleşir. Kendi kendilerine konuşur, karşılıklı konuşmalara girmezler. Eğitimci, anne-baba çocuğu kavram, sözcük öğretimine zorlamamalıdır. Örneğin çocuk televizyon izlerken de sözcük dağarcığına yeni şeyler eklemektedir. Hatta yetişkinleri şaşırtacak ölçüde yeniliklerle dolmaktadır. Piaget’ye göre çocuğun sembolleştirme fonksiyonunu geliştirmesi, dili çabuk öğrenebilmesini sağlar. Dilde sembol kullanmayı öğrenen çocuğun, problem çözme becerisi gelişir ve yetişkinlerin konuşmalarını anlayabilir. Ayrıca sembol kullanmayı öğrenen çocuk hayal gücü oyunlarını da oynar. Örneğin yeşilliklerden kuzuların ‘meeme’ seslerini duyan çocuk, oyuncaklarından beyaz olan peluş oyuncuğu gördüğünde ‘meeme’ sesini verip çiftlik kurabilir.

Empatiden yoksundurlar ve **benmerkezcilik(egosantirizm)** vardır. Herşeyin merkezinde kendisinin olduğunu sanmaktadır. Çocuğun bilerek ve isteyerek koşulları kendi çıkarları doğrultusunda değiştirmesi; kendi görüşüyle, başka bir kişinin görüşünü değerlendirmesi ve diğerlerinin yeterli olmayışına kanaat getirmesine **benmerkezcilik(egosantirizm)** denir. Örneğin çocuk meyveli dondurma seviyorsa herkesin sevdiğini düşünür. Burada unutulmaması gereken nokta, benmerkezcilik çocuğun bilişsel yapılarının yeterince gelişmediğinden kaynaklanmaktadır. Kendi bakış açısıyla bakmasından kaynaklanır. Hayvan beslemek, bitki bakmakonlarınduygudaşlık (empati) kurma becerilerinin gelişimine faydalı olacaktır.

Objeleri tek özelliğe göre sınıflandırır. Örneğin papatyanın çiçekler grubuna girdiğini kavramada zorlanır. Mantıkları değişken ve yüzeyseldir. Örneğin fareler evde yaşadıkları için evcil hayvanlardır. Yada hergün kahvaltıda yumurta yiyen çocuk, bir sabah yumurta yemediğinde o gün kahvaltı yapmadığını söyleyebilir.

Sembolik oyun(oyuncağı) benimser, taklit edebildikleri gibi tamamen özgürde kalabilirler. Sembolik oyunlar aracılığıyla çatışmaları dışarı yansıtırkenduygusal dengesini sağlar. Örneğin boş bardaktan su içer, sopadan at, tencereden direksiyon vb. yapar.

Bu dönemin özelliklerinden biride animizmdir. Yani cansız varlıkları canlı zannetmesidir. Çocuk henüz bu ayrımı yapabilecek bilişsel olgunlağa erişmemiştir. Örneğin oyuncak ayısını çok seven çocuğa annesi uyku saatinde “Bak ayının çok uykusu gelmiş, o uyuyacakmış.”

demesinden çocuk etkilenebilir. Çocuk odada düşüp başını yere çarptığı zaman “Yer beni dövdü.” diyebilir. Kurabiyeleri yanan aşçı için “Kurabiyeler aşçıya kızmıştır.” diyebilir. Ancak yetişkin bu karmaşayı besleyici/destekleyici nitelikte davranmamalıdır.

1.5.2.2. Önsezi Aşaması (4-7 Yaş)

Mantık kurallarına uygun düşünmek yerine sezgilerine dayanarak akıl yürütürler problemleri sezgileriyle çözmeye çalışırlar. Piaget bu dönem **sezgisel** adını verir. Çocuk yarı mantıksal akıl da yürütebilir. Örneğin “Bulutlar niye hareket eder?” sorusuna “İnsanlar yürüyünce çekiliyorlar.” cevabını verebilir. Önsezi aşamasındaki çocuk bu işlemlerle sorunu çözebilir ama neden bu şekilde çözdüğünü açıklayamaz.

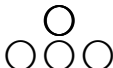
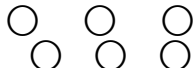
Bu dönemde mantıksal düşünme gelişmediğinden hayal ile gerçeği ayırmakta zorlanır. Örneğin rüyasında babasının kahvaltıda menemenini yediğini gören bir çocuk sabah babasına “Neden menemenimi yedin?” diyerek ağlayabilir. Burada menemen yediğini sorgulayacak ama bunun gerçekliğini sorgulayamayan mantıksal anlayışa sahip değildir. Yetişkin çocuğun söylediklerini yalan, saçma, uydurma gibi sıfatlarla etiketlememelidir. Bu tür tepkiler çocuk üzerinde olumsuz etki bırakır.

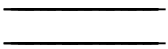
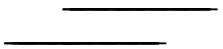
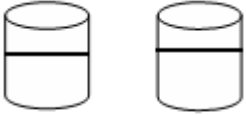
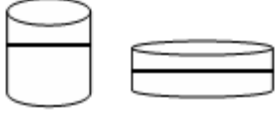
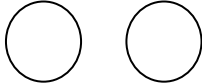

Çocuğun mantık yürütme ve düşünme süreçlerinin bazı sınırları vardır. Tek bir özelliğe göre sıralama yapabilir ve aynı anda birden çok özelliğe göre sıralama yapamaz. Örneğin 10 tane meyve verildiğinde (3 muz, 7 elma) “Hangisi daha fazla; muz mu, elma mı?” sorusuna “Elma” diyebilir. Ancak “Muz mu, meyvelerin mi çok?” dendiğinde “Elmalar” der. Piaget burada sınıflama becerisinin yetersizliğinden dolayı yalın cevap verildiğini söyler.

İşlevsellik öncesi çocuklar düşünme süreçlerini **tersine çevirme** işlemi yapamaz. Örneğin dört yaşındaki bir erkek çocuğu “Kardeşin var mı?” sorusuna “Evet.” der. Ancak “Ablanın kardeşi varmı?” sorusuna büyük olasılıkla “Yok.” diyecektir.

Bu dönemde çocuklar görsel algılarını çok fazla kullanır. Bu durum, onların görünüş ile gerçeği birbirinden ayırmalarını zorlaştırır. Görünüşteki değişiklik ne olursa olsun bir kişi veya nesnenin aynı kaldığını anlayamaz. İşlevsellik öncesi çocuklar dış görünüşleri değiştiğinde kişinin değiştiğine inanır ve her saç uzun kadındır. Örneğin; subayların, polislerin erkek olduklarını düşündüğünde kadın bir polis gördüğünde sadece **‘kadın’** diyebilir.

Korunum; bir maddenin, şekil veya dışsal değişikliklere karşın, nicelik veya miktar olarak aynı kaldığı anlayışına denir.

Korunum türü	Tipik edinilme yaşı	İlk sunum	Değiştirilmiş sunum
Sayı	Ortalama 6 yaş		

		İki sırada eşitsayıda nesne olup olmadığı sorulduğunda çocuk eşit sayıda olduğunu belirtir.	Çocuk araları açılarak sıralananın daha uzun olduğunu söyler.
Uzunluk	6 veya 7 yaş	 Çocuk her iki çubuğun aynı uzunlukta olduğunu ifade eder.	 Çocuk üstte yer alan çubuğunda daha uzun olduğunu ifade eder.
Sıvı	Ortalama 6 yaş	 Çocuk ikibardakta da eşit miktarda su olduğunu söyler.	 Çocuk uzun bardaktaki suyunda daha fazla olduğunu ifade eder.
Kütle ve Madde	6veya7 yaş	 Aynı büyüklükteki iki hamur top, çocuğa gösterilip eşit olup olmadığı sorulduğunda çocuğa eşit olduğunu söyler.	 Hamur topun biri sosise hâline getirilerek çocuğa “Eşit mi?” diyesorulur.Çocuk sosise şeklinde olanında daha fazla olduğunu ifade eder.

Tablo 1.5: İşlem öncesi dönem (2-7 yaş)

Çocuklar, nesnelerin görünümündeki farklılıklara ve yüzeysel değişikliklere rağmen değişmeyeceğini anlayamazlar. Örneğin altı, yedi yaşlarındaki bir çocuğa “Bir kilo demir mi, bir kilo pamuk mu ağırdır?” dediğinizde farklı cevaplar verir. Ancak on iki yaşına gelmiş bir çocuk bu yanılgıya düşmeyecektir.

1.5.3. Somut İşlemler Dönemi (7-11 Yaş)

Çocuk bu dönemde daha önceki dönemlerinden kazandığı alt yapıları kullanarak daha karışık zihinsel işlemler yapabilir ve somutlaştırma şartıyla zihinsel işlemleri yapabilir. Örneğin dönemin ilk başlarında misketlerle basit toplama çıkarma işlemlerini yapması istenebilir. Ancak bu işlemi zihinden (soyut) yapmasını beklememek gerekir.

Maddenin korunumu kazanılır. Nesnelere belli özelliklerine göre (uzunluklarına, genişliklerine) sıralayabilirler. Örneğin, Efe uzun boyludur, ama Ece sınıfın en uzun boylusudur. Bu grupta en uzun boylunun Ece olduğunu söyleyebilir.

Mantıksal düşünme gelişir.Somut yollarla problem çözer,soyut problemleri henüz çözemez.Örneğin “Senin üç portakalınla benim iki portakalım kaç portakal eder?” diye sorduğumuzda problemi zihinsel olarak çözebilir.

Üst düzey gruplama yapabilir. Örneğin;taşıt araçlarını sınıflarken havada,karada ve suda olmak üzere gruplayabilir.

Benmerkezcilikten uzaklaşır duygudaşlık (empati)kurabilir. Olayları dünyayı başkalarının bakış açısından da görebilir.Çocuklar bu dönemde dili etkin bir şekilde kullanmalarına rağmen vatan, millet ve ülke gibi soyut kavramları anlayamaz. Örneğin,“Sakla samanı, gelir zamanı.” atasözünde kastedilenin gerçek saman olmadığı anlatılmalıdır.

1.5.4. Soyut İşlemler Dönemi (11- üstü Yaş)

Düşünceler hakkında düşünbilme yetisinin kazanıldığı bir dönemdir.Kuramın en üst düzey becerileridir. Ancak bu döneme gelene kadarzengin deneyim ve doğru modellerle karşılaşmayan çocuk zorluk çekecektir. Ergenlik döneminde yine ergenin kendisiyle yoğun ilgili olması sonucu ergen benmerkezci dediğimiz bir yapı içindedir. Örneğin “Kimse beni anlayamaz.”“Kimse yaşadıklarımı yaşamadı.” gibi dışavurumları vardır. Bu dönemde anne babanın ergenlere bazen yetişkin bazen de çocuk gibi davranmaları, ergenlerin kendilerini tanımlarında sıkıntılar yaşatabilir.

1.6. 0-72 Ay Çocuklarının Bilişsel Gelişim Özellikleri

Doğumdan birinci ayın sonuna kadar bebek doğuştan getirdikleri reflekslerini yoğun bir şekilde kullanır. Duyularından gelen bilgiyi düzenleyemez ve baktıkları nesneyi yakalamaz. Meme verilme bile bebek, meme ucunu bulmayı bir şekilde öğrenir ve aç olmasa da emer. Nesne sürekliliği yoktur. Herhangi bir nesnenin varlığını veya yokluğunu tahmin edemez ve bilemez.

1. aydan 4. aya kadarbebekler, emme davranışı gibi haz veren davranışları tekrar eder. Bebeğin bütün davranışları kendi bedeninde odaklanır. Birgün bebek parmağı ağzındayken parmağını emer, sever ve deneme yanılma yoluyla tekrar yapmayı dener,devam etmek için bilerek çaba gösterir. Bebekler bu aylarda duyu organları yoluyla gelen bilgileri düzenlemeye başlar. Bebek, annesinin sesini duyduğunda sese yönelir ve sonunda bu sesin annesinin olduğunu keşfeder. Böylece dünyası anlam kazanmaya başlar. Nesne sürekliliği henüz yoktur. Bebek bu aylarda hareket eden bir nesneyi gözleriyle takip edebilir ama pasif bir şekilde bakar.

4. aydan 8. aya kadar bebekler çevreleriyle daha çok ilgilenir.Bedeni dışındaki nesnelere yönelir ve hareketlerinin çevrede yarattığı sonuçlar üzerine dikkatini yoğunlaştırır. Mesela çıngırağın sesini duyabilmek amacıyla sallar. Bebeğe, bastırınca veya sallayınca ses çıkaran veya ipini çekince hareket edip ses çıkaran oyuncaklar vermek bebeğin hem zihinsel gelişimini, hem de kişilik gelişimini desteklemek açısından yararlıdır. Davranışlarıyla çevre üzerinde etkili olduğunu ve ancak kendisi bir harekette bulunursa belli bir sonuca ulaşacağını farkettiği bir dönemdir.Nesne sürekliliği bu aylarda gelişmeye başlar.

8. aydan 12. aya kadar bebekler geçmiş deneyimlerinden öğrendikleri yakalama, itme, vurma gibi davranışları yeni bir durumda kullanmak, hedefine ulaşmak için dener, değiştirir, düzenler ve uygun olanını bulmaya çalışır. Bu aylardaki bebeklerin hareketleri ve davranışları daha kasti ve maksatlardır. Baktığı çingırağı yakalamak için davranışta bulunur. Karmaşık bir dizi hareketi kasıtlı olarak sık sık tekrar etmekten hoşlanır. Nesne sürekliliği hızlı bir şekilde gelişmektedir.

12. aydan 18. aya kadar bebekler hareketlerinin sonucunu merak ettikleri için hareketlerini kasıtlı olarak değiştirirler. Bu aylarda bebek bir nesnenin, bir olayın veya bir durumun yeni, alışılmamış olduğuna karar verebilmek amacıyla aktif olarak dünyasını araştırır, deneme ve yanılmalarla keşfeder. Bu aylarda, yerden çeşitli oyuncaklar alıp atmak bebekler tarafından sıkça yapılan bir harekettir. Bebek, alıp atma davranışını farklı nesnelere uygulayarak sonuçlarını görmek ister. Nesne sürekliliği daha fazla gelişmiştir ve bebekler görüş alanlarından çıkan bir nesneyi ararlar. Oyuncaklarının nereye saklandığını görürlerse doğru yerde oyuncaklarını ararlar. Daha önceki aylarda olduğu gibi oyuncakların saklandığı ilk yeri değil, saklandığını gördükleri son yeri ararlar.

18. aydan 24. aya kadar bebeklerin en önemli özelliği düşünmenin başlamasıdır. Bebekler yaklaşık 18.ay civarında sembollerle, simgelerle düşünebilmeyi başarır. Olayları artık zihinlerinde hayal edebilir ve böyle herhangi bir olayı kabul etmeden önce o olay hakkında düşünebilirler. Artık olayların sebeplerini, sonuçlarını, etkilerini az da olsa anlayabildikleri için problem çözmede, zahmetli bir yol olan deneme yanılma yolunu kullanmazlar. Bebek, zihninde deneme yanılma yapar. Bu aylarda, nesne sürekliliği tamamen gelişmiştir.

İki üçyaş arasındaki çocuklarda zihinsel semboller gelişmeye başlar, isim ve nesnelere ait hızla gelişen bir sözcük hazinesi oluşur. Nasıl ve niçinlerin başladığı bir evredir. Öğrendiği kavramları genişletmek için yeni detaylar katar. Artık kendine ait söyleyebildiği çocuk şarkıları vardır. Daha çok rengi tanıyabilmektedir. Günlük hayatta kullandığı nesnelere tanır, isimlerini söyler ve resimlerden gerçek nesnelere tanıyabilir. Kısa yönergelerini uygular. Diğer kişileri de oyununa dâhil etmeye başlar. Söylenen nesneyi parmağı ile gösterebilir.

Üç dört yaş arasındaki çocuklar resimli kitaptan ayrıntıları gösterir. Kendi başına resimli kitaba bakar ve anlatılan beş dakikalık bir öyküyü dinler ve öykü ile ilgili basit soruları cevaplandırır. Bazı sayıları tanır ve 2-3 nesneyi sayar. 1 sayısını kavram olarak bilir. Örneğin "Bana 1 tane ver." deyince 1 tane verir. Küçük, büyük kavramlarını bilir. Bir gün önce olmuş bir olayı hatırlar ve oluş sırasına uygun anlatır. "Şimdi", "sonra" kavramlarını anlar. Kare, daire gibi şekilleri tanır. Tehlikelerden kendisini korumaya başlar. Kırmızı, sarı, mavi gibi ana renkleri tanıyabilir. 4 - 8 parçalı eşleştirme kartlarını eşleştirebilir. 4 - 6 parçalı bul yapısını tamamlayabilir. Üç değişik şekli (üçgen, kare, daire) şekil tablosuna yerleştirebilir. 1, 2, 3 sayısını sırasıyla söyleyebilir. Birden fazla nesnelere, çok olduğunu bilir ve çoğul olarak ifade edebilir.

Beş- altı yaş arasındaki çocuklar yakın geçmişteki olayları, olup bitenler arasında ilişki kurarak anlatabilir. Etkinlik süresince dikkatini toplayabilir. Düzgün ve tam cümleler kurabilir ve yedi kelimedenden oluşan cümleleri kurabilir. Ev adresini ve kaç yaşında olduğunu söyleyebilir. Gerçekleri hayallerle karıştırarak hikâyeler anlatabilir. Orijinal resim ile aynı resmin gölgesini eşleştirebilir. Sayıları ezberleyebilir. 1'den 5'e kadar nesnelere dokunarak sayabilir. 5'e kadar sıra dizisi içindeki sayıları seçer ve isimlendirebilir. 5'e kadar olan sayı kümelerini ve

sayıları eşleştirebilir.6 - 8 parçalı bir bul-yapı tamamlayabilir.1'den 10'a kadar olan nesnelere kullanarak toplama ve çıkarma yapar.Saat ve zaman kavramını anlamaya başlar.Yarım ve bütün olan nesnelere gösterebilir.Miktar bildiren ifadeler kullanabilir. Geometrik şekilleri tanıyabilir.Görmeden dokunarak kumaşların özelliklerini tanıyarak eşleştirebilir.8 sayısının ardından gelen sayının ne olduğunu söyleyebilir.Nesnelerin sıra içindeki pozisyonlarını birinci, ikinci, üçüncü gibi isimlendirebilir.Sıra ile haftanın günlerini söyleyebilir.Anlatılan bir öyküdeki detayları hatırlayabilir.Bir olaydan sonra ne olabileceğini tahmin eder.

1.7. 0-72 Ay Çocuklarının Bilişsel Gelişimlerinde Aile ve Öğretmen Desteği

Çocuklar yaşları büyüdükçe farklı beceriler kazanmaktadır. Bu becerilerin neler olduğunu bilmek, çocuktan beklentilerin ve ona verilecek desteğin sağlıklı olmasını sağlamaktadır. Eğer çocuğun ne zaman neyi yapacağı bilinmezse onun yapabileceklerinin üstünde veya altında beklentiler içinde olunabilir.Örneğin; merdivenleri çıkmak için gerekli bedensel gelişime ulaşmamış bir çocuk bunu yapmak için zorlanılırsa, üzülecek ve kendine güveni azalacaktır. Sosyal ve duygusal gelişimini olumsuz etkileyecektir. Aynı şekilde çocuk yapabilecekleri konusunda engellendiğinde ise bu çocuk bu kez kendine güvenilmediğini, yeterli olmadığını düşünebilecektir.

Yapabilecekleri desteklenen ve başarıları takdir edilen çocuğun kendine olan güveni artacak ve daha fazla şey denemeye cesaret edecektir. Çocuk yaşına uygun beklentiler yerine getirdiğinde “Başardım.” ve “Yapabiliyorum.” duygusunu daha yoğun yaşayacaktır.Buradaki önemli nokta çocuğun yapabildiklerini iyi gözlemleyip ona uygun desteği sağlamasıdır. Yapabildiklerini takdir etmek, yapamadıkları için teşvik etmek ve uygun zamanı beklemek önemlidir.

Aileler çocukları oyun oynarken onların oyunlarına katılmaktan çekinmemelidir çünkü beraber oyun oynarken onları daha yakından gözleme ve anlama imkânı bulmaktadırlar.Bu durum ailelerin hoşuna gittiği kadar çocukların da hoşuna gidecektir. Çocuklarla oyun oynarken her fırsat bir şeyler öğretmek için kullanılabilir.Oyun hakkında sorular sorup onların sordukları soruları mantıklı cevaplarla yanıtlamaya çalışmak faydalı olacaktır. Çocuklarla konuşurken konuşmalarınızda çeşitli kavramların geçmesine özen göstermelisiniz.Ayrıca çocukla beraberken ona “Aferin!”, “Çok iyi düşündün.”, “Harika bir fikir!”, “Ne güzel fikirlerin var.” gibi çeşitli olumlu pekiştiriciler vermek faydalı olacaktır.

Okul eğitiminde ise çocuklarla her gün yapılacak etkinlikler, günlük yaşam için yeni bilgilerin öğrenilmesine kapı açmaktadır. Örneğin birlikte kurabiye pişirmek hem matematik hem beslenme bilgisini içerir.Hayvanat bahçesi, tarihî mekânlar, tiyatro salonları, konserler çocuğun öğrenmesi ve keyif alması için çok iyi birer seçenektir. Çocuklar dâhil oldukları bu etkinlikleri anlatım-öğrenme yoluyla edinecekleri bilgilere tercih eder. Bu tür etkinlikler ile çocukların ilgi alanları genişletebilir, yetişkinlik hayatında da devam ettirebileceği farklı hobiler, ilgiler keşfetmesini sağlayabilir. Çocukların “Neden?” sorusunu cevaplamak onlara yeni bakış açıları kazandıracaktır.Günlük yaşamdaki her yeni, farklı eğitim durumunu yeni bilgilere dönüştürmek eğitiminin elindedir.

Yeni bilgiler öğrenmek için tüm fırsatlar kullanılmalıdır. Aynı zamanda çocukların içten gelen meraklarını kabul ederek onu teşvik etmeyi unutmamak önemlidir.

Çocuğun her boş anının doldurulmamasına da özen gösterilmelidir. Çocuğun öğrendiklerini ve hissettiklerini fark edebilmesi, üzerinde çalışabilmesi için kendi başına oyun oynayabileceği bir zaman diliminin olması çok önemlidir. Çocuklar oyun yolu ile birçok yeni bilgi edilebilir. Çocuk oyun sırasında zorlandığında hemen ona yardımcı olunmamalı, çocuğun kendi çözümlerini üretmesi için destek olunmalıdır. Günlük yaşamda nesnelere detaylarına çocuğun dikkati çekilmelidir. Hata yapmanın çok doğal olduğu çocuklara öğretilmelidir. Çocuğun hata yapması için izin verilmeli, yetişkinler olarak bizlerinde hata yapabileceği çocuğa hissettirilmelidir. Böylece çocuk mükemmel olma baskısı hissetmeyecek ve yeni şeyler denemekten daha az çekinecektir. Çocuğun ilgisini çeken bir konu olduğunda bu konu hakkında öğrenmek de onun için daha heyecan verici olur. Çocuğu farklı etkinlikleredâhil ederek onun bu ilgi alanlarını keşfetmesine olanak sağlamak gerekmektedir. Örneğin; birlikte müze/sergi gezebilir, pasta kursuna katılabilir, farklı pulları toplayabilir, parktaki farklı yaprakları ve çiçekleri inceleyebilirsiniz. Çocuğunuzun ilgi alanı yaşı ile de değişebilir. Çocuk önceleri hayvanların olduğu kitaplara ilgi duyarken sonraları daha özel alan olan dinzorlara ilgi duymaya başlayabilir. Çocuk bir nesneyi attığında, iki boyayı karıştırdığında, nesneyi suyun altına tuttuğunda ne olduğunu gözlemlemek ister. Sınırları yetişkin tarafından belirlenen güvenli bir alanda çocuğun birçok deney yapmasına fırsat tanınmalıdır.

Öğretmenlerin eğitim ortamlarında bilişsel gelişimi desteklemek için dikkat etmesi gereken bazı noktalar vardır;

- Önemli olan çocuğun eğlenirken öğrenebilmesidir.
- Etkinlikler sırasında esnek olunmalıdır.
- Oyun ve yönerge çocukların anlayabileceği şekilde, açık, net ve anlaşılır olmalıdır.
- Yönerge sayısı birden fazlaysa aşama aşama çocuğun aklında tutabilmesi için uygulayarak açıklanmalıdır.
- Çocukların dikkatli olması, dinleme becerilerinin gelişmesi için yönerge bir kez açık bir şekilde söylenmeli, gerekirse oyun sırasında tekrarlanmalıdır.
- Uygulama süreleri, zamanları çocuğun gelişim seviyesi ve ilgisi dikkate alınarak belirlenmelidir.
- Uygulama sırasında grupta yapılacak bir oyunda çocukların, işbirliği, sırasını bekleme, saygı gösterme gibi toplumsal kurallara uymaları açıklanır.
- Eğitici oyuncakların tamamı çocuklara verilmemeli, öğretmen önceden plan yapmalı, planına uygun oyuncakları seçerek, çocuklara vermelidir.
- Oyuncaklar oynama bittiğinde çocuklarla birlikte toplanmalı ve kaldırılmalıdır. Öğretmen ya da ebeveyn gereksiz müdahaleden kaçınmalıdır.
- Çocuk yanlış yaptığında kesinlikle kırıncı sözler söylenmemelidir. Bunun yerine doğru bir rehberlikle yanlışları kendisinin görmesi sağlanmalıdır.
- Eğitici oyuncaklar sadece masa başında yapılacak etkinlikler değildir. Zaman zaman bahçede bir bankın üzerinde ya da yere oturarak da yapılabilir.
- Çocuk yönergeleri tamamladıktan sonra sözle destek olunmalı (Aferin. Ne güzel tamamladın! Ne çabuk eşleştirdin! vb.), yaptığı çalışma ile ilgili konuşulmalıdır.
- Çocuk yap-boz, eşleştirme, sıralama gibi oyunları tekrar yapmak isterse ona izin verilmelidir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Aşağıda verilen işlem basamaklarını takip ederek 0-72 ay çocuklarının bilişsel gelişim özelliklerini araştırınız. Görüşmekte sıkıntı çekmeyeceğiniz 0-72 ay arasında çocuğu bulunan bir aile görüşünüz. Yaş grubunun bilişsel gelişim düzeyini ayrıntılı araştırınız,inceleyiniz. Ailenin anlayabileceği bir dille yaş grubuna uygun bilişsel gelişimi etkileyen faktörler ile ilgili bir broşür hazırlayınız. Broşürünüzde yaş grubuna uygun birkaç bilişsel gelişimi destekleyen etkinlik örneğine yer veriniz, bunları kapsayan bir broşür hazırlayınız. Aileyi etkinliği uygularken resimleyiniz. Etkinliğinizi fotoğraflarla ve kamera çekimleri ile destekleyerek sunuş hazırlayınız.Etkinliğinizin sonucunu rapor hâline getirip arkadaşlarınızla paylaşınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Çocukların yaş ve gelişim seviyesine göre bilişsel gelişiminin özelliklerini inceleyiniz.	➤ Çocukların yaş ve gelişim seviyesine göre bilişsel gelişiminin özelliklerini dikkatlice araştırmalısınız.
➤ Piaget'ye göre bilişsel gelişim dönemlerini inceleyiniz.	➤ Piaget'ye göre bilişsel gelişim dönemlerini dikkatlice araştırmalısınız.
➤ Çocuğun bilişsel özelliklerine uygun bir broşür hazırlayınız.	➤ Çocuğun bilişsel gelişim özelliklerini ve bilişsel gelişimini etkileyen faktörleri yazabilirsiniz. ➤ Broşür nasıl hazırlanır araştırabilirsiniz. ➤ Mukavva, resim, makas, yapıştırıcı gibi malzemeleri temin etmelisiniz. ➤ Broşür için uygun araç-gereçlerinizi hazırlarken temiz ve düzenli olmalısınız.
➤ Bilişsel gelişimi etkileyen faktörler hakkında araştırma yapınız.	➤ Kaynak taraması yapabilirsiniz. ➤ Konuyla ilgili gözlem yapabilirsiniz. ➤ Gerekli olan bilgileri analiz edebilirsiniz.
➤ Sonucunu rapor haline getirerek sanal ortamda arkadaşlarınızla paylaşınız.	➤ Raporunuzu hazırlarken istekli, dikkatli, düzenli, temiz ve titiz olmalısınız.
➤ Çalışmanızla ilgili sunuşlarınızı ver raporlarınızı, benzerlik ve farklılıklar açısından arkadaşlarınızla tartışınız.	➤ Etkinliğinizle ilgili sunuşlarınızı ver raporlarınızı objektif olarak karşılaştırabilirsiniz.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri **Evet**, kazanmadığınız becerileri **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Çocukların yaş ve gelişim seviyesine göre bilişsel gelişiminin özelliklerini incelediniz mi?		
2. Piaget'ye göre bilişsel gelişim dönemlerini incelediniz mi?		
3. Çocuğun bilişsel gelişim özelliklerini araştırıp yazdınız mı?		
4. Broşür nasıl hazırlanır araştırdınız mı?		
5. Broşür için uygun araç gereçlerinizi seçtiniz mi?		
6. Bilişsel gelişimi etkileyen faktörler hakkında araştırma yaptınız mı?		
7. Yeterli kaynak taraması yaptınız mı?		
8. Gözlem yaptınız mı?		
9. Konuyla ilgili sanal ortamda sunum hazırladınız mı?		
10. Tüm çalışmalarınızı rapor hâline getirdiniz mi?		
11. Sonucunu rapor hâline getirerek arkadaşlarınızla paylaştınız mı?		
12. Çalışmanızla ilgili sunuşlarınızı ver raporlarınızı, benzerlik ve farklılıklar açısından arkadaşlarınızla tartıştınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda **“Hayır”** şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız **“Evet”** ise **“Ölçme ve Değerlendirme”**ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi yenidoğan çocuğun baş etmesi gereken en büyük problemidir?
A)Yaşadığı dünyayı öğrenmesi ve anlamaya çalışması
B)Reflekslerini korumaya çalışması
C)Annesini tanıma gerekliliği
D)Korunumu geliştirmeye çalışması
E)Özümlemenin gelişmesi
2. Aşağıdakilerden hangisi bireyin doğumdan ölüme kadar farklı basamaklardan geçerek, düzenli ve niteliksel değişimi hayatta kalmasını, çevreyi öğrenmesini ve anlamasını sağlayan aktif zihinsel faaliyetlerin gelişimini ifade eder?
A)Uyum
B)Özümleme
C)Bilişsel gelişim
D)Biliş
E)Refleks
3. Aşağıdakilerden hangisiyle algılama,tanıma, akıl yürütme ve yargılamayı içeren 'bilginin' elde edilmesi eylemi ve sürecini anlatmaktadır?
A)AlgıB)BilişC)UyumD)DengeE) Refleks
4. Bebeklik ve erken çocukluk yılları (0-72 ay) için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?
A)Soyut işlemler dönemi
B)Korunumun gelişimi
C)Dengelemenin gelişimi
D)Beynin gelişimi
E) Annesini tanıma gerekliliği
5. Aşağıdakilerden hangisi duyu organlarımıza (alıcılarımıza) gelen uyarıcılara anlam vermemizi sağlayarak, beyinde bütünleştirip ve çeşitli davranış tepkilerinin nedenini oluşturmak için söylenebilir?
A)Algılama
B)Animizm
C)Özümleme
D)İletişim
E) Korunumun gelişimi
6. Aşağıdakilerden hangisidikkati ifade eder?
A)Nesne değişmezliğini
B)Olgunlaşmayı
C)Algılamaya hazır olmayı
D)Sosyal etkileşimi
E) Dengelemenin gelişimi

7. Aşağıdakilerden hangisi uzaklık, yön, bakış açısı değişiklikleri ve ışık, gölge gibi değişik biçim ve durumlarda gördüğü nesnenin ya da insanın aynı nesne ya da insan olduğu, yani değişmediğinin algılanmasıdır?
A)Yaratıcılık
B)Nesnenin değişmezliği
C) Zekâ
D) Bilişsel gelişim
E) Kısa süreli bellek
8. Aşağıdakilerden hangisi duyu organlarının herbirine gelen uyarıcıların ilk algılanmasından sorumludur?
A)Uzun süreli bellek
B)Kısa süreli bellek
C)Hafıza
D)Duyusal kayıt
E)Bilşsel gelişim
9. Aşağıdakilerden hangisi doğru bir ifadedir?
A)Yaratıcı olmak için, dahi olmak gerekmez.
B)Yaratıcı olmak için üstün zekâ gerekir.
C)Yaratıcı olmak için anne babanın desteği gerekmez.
D)Yaratıcılık için ortalama altı zekâ tespit edilmelidir.
E)Hepsi
10. Aşağıdaki bilim adamlarından hangisi zekâyı iyi akıl yürütme, iyi hüküm verme ve kendi kendini aşma kapasitesi olarak tanımlamıştır?
A)Piaget
B)Kogan
C)Binet
D)Weshler
E) Freud
11. Aşağıdakilerden hangisi yeni bilgiyi ve fikirleri almaya ve bunları var olan bilgilere veya şemalara uygun hâle getirme, uyum sağlama (adapte etme) işlemidir?
A)Önsezi
B)Özümlenme
C)Uyma
D)Dengeleme
E) Yaratıcılık
12. Aşağıdakilerden hangisi önceden var olan şemaları değiştirip yeni şemalar oluşturmasıdır?
A)Önsezi
B)Özümlenme
C)Uyma
D)Kendini uydurma
E)Gizli güç

13. Aşağıdakilerden hangisinde ikinci döngüsel tepkilerin görülme zamanı olarak verilmiştir?
A)4-8 ay
B)8-12 ay
C)12-18 ay
D) 0-4 ay
E)7-11 ay
14. Aşağıdakilerden hangisinde yenilik, merak arayışından dolayı deneyler başlar?
A)İkinci döndüsel tepkiler
B)İlk alışkanlıklar
C)Üçüncü döngüsel tepkiler
D)Refleks aşaması
E)Hiçbiri
15. Aşağıdakilerden hangisinde önsezi aşamasının yaşı doğru olarak verilmiştir?
A)0-2 yaş
B) 4-7 yaş
C)2-4 yaş
D)4-7 yaş
E) 7-11 yaş
16. Aşağıdakilerden hangisi benmerkezciliğin diğer adıdır?
A)Animizm
B)Yapaycılık
C)Sembolik oyun
D)Egosantirizm
E)Empati
17. Aşağıdaki bilim adamlarından hangisi bilişsel gelişimi, organizmanın doğumdan ölümüne kadar farklı basamaklardangeçerek düzenli olarak niteliksel bir değişim içine girmesi olarak tanımlamaktadır?
A)Thorndike
B)Binet
C)Piaget
D)Weshler
E)Jung

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevapverirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız.Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

ÖĞRENME KAZANIMI

Öğrenme faaliyetinde kazanacağınız bilgi ve beceriler ile 0-72 ay çocuklarının bilişsel gelişimini destekleyici materyalleri listeleyebileceksiniz. 0-72 ay çocuklarının bilişsel gelişimini destekleyici etkinliklerin özelliklerini açıklayarak 0-72 ay çocuklarının bilişsel gelişimini destekleyici etkinliklerin hazırlanmasında dikkat edilmesi gereken noktaları kavracaksınız. Bilişsel gelişimi yetersiz olan çocuklara uygun etkinlikleri hazırlamanın önemini anlatan bir sunum yapabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Bir inceleme gezisi planlayarak piyasada bulunan 0-72 aylık çocukların bilişsel gelişimlerini olumlu yönde etkileyecek materyalleri inceleyiniz.
- Bu materyallerden dikkat çekici bulduklarınızın resimlerini çekip bastırınız. Resimleri sınıftaki uyarıcı panoya asınız.
- 0-72 ay bilişsel gelişimi destekleyici etkinliklerin özelliklerini araştırınız.
- 0-72 ay bilişsel gelişimi destekleyici etkinliklerin çocuk için neden önemli olduğunu belirten kısa bir kompozisyon yazarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Özellikle 0-72 aylık çocuklarda bilişsel gelişimi yetersizliği olan çocuklar için hazırlanabilecek etkinlik/materyal özelliklerini araştırınız.
- Özel eğitim merkezi ile görüşüp bu çocukların desteklenmesindeki önemi hakkında bir röportaj yapınız.
- Bu raporu sınıfta okuyarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

2. 0-72 AY ÇOCUKLARININ BİLİŞSEL GELİŞİMİNE UYGUN MATERYALLER VE ETKİNLİKLER

0-72 ay çocukları için bilişsel gelişimi destekleyici materyal/etkinlik düzenlerken ve uygularken öncelikle üzerinde durulması gereken nokta çocukta yaratıcı düşünme becerisinin gelişmesini sağlamaktır. Unutulmamalıdır ki yaşla birlikte zihinsel süreçlerde meydana gelen değişimler devam etmektedir. Akılcı davranmaları, problem çözme becerilerinin gelişmesi,

sınırlı zaman içinde ilişki ve bağlantı kurması, çevresine karşı daha dikkatli olması gibi faydaları bulunan çalışmaların dikkatli hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Bilişsel aktivitelerse düşünme ve bilme ile ilgili bütüncü davranışsal süreç ve hareketleri içermektedir. Kavramların kazanılmasını kolaylaştırabilecek bazı yöntem ve teknikler bulunmaktadır. Bu aşamalarla çocuğa kavramlar kazandırıldığında daha kolay ve kalıcı olacaktır. Önemli olan çocuklara yaşantılar yoluyla kazandırabileceğimiz deneyimler yaşatmaktır. **Kavram kazandırırken;**

- **Sıralama ile ilgili çalışmalar:**
 - Büyükten küçüğe,
 - Azdan çoğa doğru sıralama,
 - Örüntü tamamlama,
 - Olay sıralaması,
- **Eşleştirme ile ilgili çalışmalar:**
 - Tombala,
 - Hafıza oyunları,
- **Gruplama:**
 - Nesnelerin benzer yönlerini bulma,
 - Nesnelerin farklı yönlerini bulma,
- **Bağlantı ilişki kurma:**
 - İşlevsellik ilişkisi,
 - Boyut ilişkisi,
 - Şekil ilişkisi,
 - Renk ilişkisi,
 - Parça bütün ile kazandırılabilir.

Ayrıca günlük eğitim akışı içinde, sanat çalışmaları, türkçedil etkinlikleri, okuma yazma çalışmaları, müzik etkinlikleri, drama etkinlikleri vb. ile kavramlar kolay ve eğlenceli bir şekilde sunulabilir.

2.1. 0-72 Aylık Çocuklar için Bilişsel Gelişimi Destekleyici Materyallerin Özellikleri

Bilişsel gelişimi kapsayan algı, dikkat, bellek, hatırlama, yaratıcılık, akıl yürütme, problem çözme gibi becerilerini geliştirmek amacıyla; çocukların yaş ve gelişim düzeyine göre uygulanacak etkinlikler bilişsel gelişime destek sağlar. Bu nedenle yaşa uygun materyaller sunmak gerekmektedir.

0-2 yaş çocuklarının bilişsel gelişimini desteklemeye yönelik materyaller:

- Çıngırak
- Müzik kutusu
- Ses çıkartan tahta ve plastik oyuncaklar

- Hareketli oyuncaklar
- Bez oyuncaklar
- Diş kaşıma halkaları
- Büyük renkli küpler
- Büyük tahta çivilerle geçmeli oyuncaklar
- Basit bloklar
- Takıp sökmek için plastik cıvata ve somunlar
- İtmeli-çekmeli ses çıkartan oyuncaklar
- Çocuk şiiri ve resimli hayvanlar
- Boş tahta ve mukavva kutular
- Tahta, bez veya plastik hayvanlar
- Kum havuzu ve kum oyuncaklar
- Plastik oyuncak tabak, çay takımları
- Büyük kamyon, uçak ve trenler
- Küçük bebekler
- Oyuncak ve gerçek telefonlar
- Müzik aletler, zil, tef, davul
- Boncuklar ve ip
- Sabunla balonlar yapma
- İç içe geçen kutular (az sayıda)
- İç içe giren halkalar (az sayıda)
- Üst üste konan yuvarlak halkalar (az sayıda)
- Büyük çivili oyuncaklar
- 6-8 parçalık basit yap-bozlar
- Az parçalı büyük Legolar

3 -4 yaş çocuklarının bilişsel gelişimini desteklemeye yönelik materyaller:

- İtmeli-çekmeli araçlar
- Parmak boyası
- Bağlama oyuncaklar
- Resimli lottolar
- Düğmeli-fermuarlı giysileri olan, giydirilecek bebekler
- Kavram geliştirici oyuncaklar
- Basit bilmeceler ve tahmin oyunları
- El kuklaları
- Öykü kitapları ve masallar
- Birbirine geçen takmalı çıkarmalı oyuncaklar
- Geçmeli oyuncaklar
- Büyük bebek arabaları
- Büyük arabalar
- Bilgi kartları
- Halka atma ve top oyunları

5-6 yaş çocuklarının çocuklarının bilişsel gelişimini desteklemeye yönelik materyaller:

- Üst üste konan yuvarlak halkalar
- Küçük çivili oyuncaklar
- Çok parçalı küçük legolar
- Birbirine eklenen sekizgenler
- Birbirine eklenen kareler
- Eşleştirmeyi, sıralamayı, ilişki kurmayı, gruplamayı, eksik tamamlamayı ve karşılaştırmayı sağlayan kart oyunları
- Küçük bakım istemeyen bitkiler
- Birbirine geçen takmalı çıkarmalı oyuncaklar
- Geçmeli oyuncaklar
- Büyük bebek arabaları
- Büyük arabalar
- Bilgi kartları
- Halka atma ve top oyunları
- Tombala
- Basit kâğıt oyunları
- İç içe geçen kutular (çok sayıda)
- İç içe giren kaplar (çok sayıda)
- İç içe giren halkalar (çok sayıda)
- Yap-boz oyuncakları
- Büyüteç
- Küçük ev hayvanları
- Basit resim, harf ve sayı oyunları
- İp bağlama ve çeşitli kâğıt işler
- Kolâj çalışması, artık kâğıt ve kumaş parçaları
- Keskin olmayan makas ve kâğıtlar
- Domino
- İtmeli-çekmeli araçlar
- Parmak boyası
- Bağlama oyuncaklar
- Düğmeli-fermuarlı giysileri olan, giydirilecek bebekler
- Kavram geliştirici oyuncaklar
- Basit bilmeceler ve tahmin oyunları
- El kuklaları
- Öykü kitapları ve masallar

2.2. 0-72 Aylık Çocuklar için Bilişsel Gelişimi Destekleyici Etkinliklerin Özellikleri

Bir çocuğun beyninin gelişimi ve olgunlaşması, on yıllar süren karmaşık bir süreçtir. Çocuğun beyni, üniversiteye gidene kadar gelişmeye ve çevresine uyum sağlamaya devam edecektir. Dolayısıyla çocuk Yenidoğan, bebek ya da ergen de olsa katkı sağlayabilecek materyaller bulunmaktadır.

2.2.1.0-2 Yaş Çocukları İçin Bilişsel Gelişimi Destekleyi Etkinlikler

0-2 yaşın yapabildikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Önünde duran bir nesneye ulaşabilir.
- Hareketleriyle çevresindeki dünya arasında bir bağlantı olduğunun farkındadır.
- Farkındalığı arttıkça insanların yüzlerine daha çok ilgi gösterebilir.
- Müzik duyduğunda dikkatlerini müziğe odaklayabilir.
- İki elini uyumlu kullanabilir ve iki eliyle küçük oyuncakları tutabilir.
- Basit emirleri anlamaya başlar.
- Başkalarını ve basit hareketleri taklit edebilir.
- Bir nesneyi başka bir nesne yerine kullanma yeteneği geliştikçe oyuncak ayı ve bebeklerle oynamaya başlar.

1. ayda bebek;görme alanı içinde, göz hizasından 15-25 cm uzaktaki renkli, sesli, hareketli nesnelere bulundurup bu nesnelere ona doğru yaklaştırabiliriz.Bol bol konuşup gülebilir, ses çıkarması için cesaretlendirilebilir,Kulağına yakın mesafelerden çingirak, zil gibi değişik sesler dinletebiliriz.Yenidoğanın kulağının yakınında çingirak ya da zil sallayabilir ya da elçırpılabilir. Bebeğin tepkisini, sesin geldiği yöne bakmaya çalışmasını sağlayarakizleyenebiliriz.Yenidoğanın daha önceden tanıdığı oyuncanın sapını avucunun içineyerleştirilip parmaklarıyla oyuncakı kavratılabilir,işitsel algı ve ritim duygularını geliştirmek için şarkılar, ninniler söyleyebiliriz. Bebeğin el ve ayak bileklerine renkli uyarıcı olarak yün veya bez bilezik takarak uzun uzun izlemesini sağlayabiliriz.

3-5.ayda bebeğeçeşitli nesnelere renklere ve görünümde oyun malzemesi sunulmaya çalışılmalıdır. Bebek tamamen tanıdığı, her şeyini öğrendiği, keşfedecek bir şey bulamadığı nesnelere oynamaktan sıkılabilir. Zaman zaman materyallerde değişiklik yaparak veya yenimateryaller sunarak ilgisi çekilmeye çalışılabilir. El ve ayağına renkli ses çıkarabilen bilezikler takılabilir. Çocuğun kolayca yetişebileceği bir mesafeye ayna koyabilirsiniz.

Etkinlik-1

Etkinliğin adı: Ninni dinliyorum

Uygulama: Bebeği, karnı tok altı temiz ve uyanık olduğu zaman kucağınızda başı omzunuzda yatar pozisyonda tutunuz. Başını kısa süre dik tutmaya çabalamasına fırsat veriniz. Odanın içinde bebeği sarsmadan yavaş adımlarla yürüyerek ninni söyleyiniz.

Ninnilerin benim olsun
Uykularım senin olsun
Akan sular ömrün olsun
Ninni yavrum, kuzum ninni

Ninni uydurulabileceği gibi farklı melodilerle tekrarlayarak bebeğin melodinindeğiştiğini fark edip etmediği gözlemlenir. Bebeğe ninni söylerken bir yandan dolaşılabilir bir yandan bebeğin sırtına yavaşça dokunarak sıvazlanabilir.

Etkinlik-2

Etkinliğin adı: Başımı kaldırabiliyorum

Uygulama: Bebek uyanık ve keyifli olduğu zaman yere serilen temiz bir örtünün üzerine sırt üstü yatırılır. Bebekle bir süre konuşarak göz kontağı kurulmaya çalışılır. Uygulayan kişiyi tanıdığını belli eder şekilde gülümseyip gülümsemediğine dikkat ederek keyif alıp almadığı tespit edilir. Sırt üstü yatar pozisyondayken bebeğin ellerinden tutup yavaşça kendimize doğru çekerek başını 15 saniye kadar dik ve dengeli tutmasını sağlamalıyız. Buhareketleri yaparken bebekle göz göze gelmeye özen göstermeliyiz ve bebekle konuşmalıyız. Daha sonra bebek yavaşça sırt üstü yatağabırakılır. Bebeğe sırt üstü yatarken göz hizasında çingırak sallanır. Çingırağıleri geri hareket ettirerek bebeğin çingırağa bakması için başını kaldırmaya çabalaması sağlanır.

Etkinlik-3

Etkinliğin adı: Cee-ee

Uygulama: Yetişkin yüzünü elleriyle kapatır. Bu şekilde bebekle konuşarak dikkatini çeker hemen ardından ‘cee-ee’ diyerek yüzünü açar.

Etkinlik-4

Etkinliğin adı: Sesleri dinliyorum

Uygulama: Bebek kucakta yarı oturma pozisyonunda tutulur. İçinde pirinç, mısır, mercimek, makarna gibi malzemeler olan küçük bir pet şişeyi hızlı/yavaş şekilde sallayarak bebeğin ilgisi çekilir. Bebeğin de farklı sesler çıkarmasını sağlanır. Görme alanı içinde bebeğin oyuncacı almasına ve farklı şekillerde sallayarak değişik sesler oluşturmaya fırsat verilir. Oluşan her değişik seste “ayyy, hiiii, püüüfff” gibi farklı sesler ve yüz ifadeleri ile bebeğe bakılır ve farklı yüz ifadelerine tepki vermesini sağlanır. “Şimdi oyuncacı bana ver.” diyerek oyuncak elinden alınır ve onun alması beklenir. Oyunu, oyuncacı bir sizin bir de bebeğin sallamasıyla devam ettirilir.

6. ayda bebek; oynarken oyuncaklarından biri saklanır bebeğin bir arayış içinde, oyuncacığın ortaya çıkmasını bekleyip beklemediği gözlemlenebilir. Oyuncaklar bebeğinize pek çok şey öğretecektir. Bu nedenle; ona farklı boyut, şekil ve dokularda farklı biçimlerde kullanılabilen oyuncaklar sunabilirsiniz. Bu oyuncakların ağza alınabilecek türde, sağlık koşullarına uygun, bazılarının ses çıkaran cinsten olmasına dikkat edebilirsiniz. Olayların var oluş amacı olduğunu, değişebileceğini öğretmek için; hareketler ve çeşitli sonuçlarını çeşitli örneklerle, açık seçik şekilde sunabilirsiniz.

8. ayda bebek ile bol bol konuşarak şarkı söyleyenebilir. Her iki eline oyuncak vererek oynamasını sağlayabilir. Karşılıklı alma-verme oyunu oynanabilir. Küçük silgi nesnelere

tutması için cesaretlendirilebilir. Yüzünü bir nesnenin arkasına saklayıp çıkararak “ce-e” oyunu oynayabilirsiniz. Aynı oyunu çocuğun yüzünü bir bez ile örterek tekrarlayabilirsiniz.

Etkinlik-5

Etkinliğin adı: Sesler ilgimi çekiyor

Uygulama: Yere yumuşak bir örtü serilir ve bebek yüzükoyun yatırılır. Bebeğin karşısında farklı renkli ses çıkaran oyuncaklar sallayarak ilgisi çekilir. Bebeğin oyuncakı takip etmesi için başını 45 derece kaldırması sağlanır. Aynı oyun bebeksirt üstü yatarken de oynanır. Bebeğe, elleriyle kavraması için tutabileceği büyüklükteki bir oyuncak uzatılır. Oyuncakı tutmak için tüm vücuduyla hamleler yapmasını beklenir. Bebeğin her hamlesinde “Yakala, yakala! Oyuncakı yakala!” gibi sözel uyarılar da vererek oyunu sürdürün. Oyuncakı elinden düşürdüğünde “Bak burada.” diyerek bebeğe oyuncakı tekrar uzatın ve “Yakala bakalım.” diyerek yakalaması için yardım edilir.

Etkinlik-6

Etkinliğin adı: Taklit ediyorum

Uygulama: Bebek özellikle el hareketlerini tekrarlamayı çok sever. Yetişkin bebekle birlikte sesli ve hareketli, bir oyun hâline getirebileceği davranışları tekrarlar. ‘Gel, de.’ gibi basit hareketlerle başlanır. ‘Tel sarar.’ gibi tekerlemelerle iki elinizi parmaklarınız yukarı gelecek şekilde tutup el bileklerinden sağa sola doğru çevilerek sağa sola hareket ettirirken bu sırada aşağıdaki tekerleme söylenir;

Tel sarar (bebeğin adı),
Tel sarar (bebeğin adı).
Tel bulamazsa ne sarar?
Tel bulamazsa ne sarar?

Bebekten basit düzeydeki bu hareketleri tekrar etmesi veya yetişkine eşlik etmesi beklenir.

Etkinlik-7

Etkinliğin adı: Oyuncakımı aramaya başladım

Uygulama: Kısmen gizlenmiş oyuncakın üstünü açması için yapılan bir oyundur. Oyuncakla oynarken oyuncakın yarısı örtünün altına gizlenir. Bebeğe “Nerdeymiş? Haydi bul bakalım! Aaanerderymiş? Bul bakalım!” gibi sorular yönelterek oyuncakımı araması için yönlendirmelerde bulunulur.

Etkinlik-8

Etkinliğin adı: İki elim dolu ama seni görüyorum

Uygulama: Bu etkinlik için bebeğin dikkatini çekecek nesnelere sırayla çıkartılır. Bebeğin iki eline kavrayabileceği nesnelere, oyuncaklar tuturulur. Ardından yetişkin bebeğin dikkatini çekebileceğini düşündüğü üçüncü nesne, oyuncak gösterir. Tepkileri izlenerek üçüncü oyuncakı alması için kendisinin bir girişimde bulunması gerektiği hissettirilir.

9 – 12. ay bebeklerinin zihinsel gelişimini desteklemek için insanlarla ve nesnelere iletişim kurması sağlanabilir. Ulaşamayacağı bir yere sevdiği, ilgisini çeken bir oyuncak konularak elde etmesi için uğraşması desteklenebilir. Parlak renkli nesneyi çocuğa vererek bir süre oynaması sağlanabilir. Sonra nesne, bebekten alınarak ucu görünecek bir şekilde örtünün altına koyulabilir. Bebek örtüyü kaldırıp altındaki oyuncakı bulduğunda ödüllendirilebilir, bulamazsa oyuncak örtünün altından çıkarılıp gösterilebilir ve tekrar aynı şekilde oyuncakı saklayıp bebeğin bulması istenebilir. Bebeği kucağınıza alıp ayna karşısına oturulabilir. Bir kendinizin, bir bebeğinizin ismini söyleyerek ve göstererek bebeğin dikkatini çekebilirsiniz. Bebeğin kendisini aynada göstermesini isteyebilirsiniz.

Etkinlik-9

Etkinliğin adı: Fış fış kayıkçı

Uygulama: Yere büyükçe bir örtü serilir ve bebeğin etrafını yastıklarla destekleyerek dik oturması sağlanır. Önüne farklı oyuncaklar koyarak oynaması için desteklenir. Her oyuncakla ilgili konuşulur ve bebeğe bir oyuncak uzatarak onu alması sağlanır. Başka bir oyuncak uzatarak onu da diğer eliyle alması beklenir. Bebeğin ellerinden tutarak vücudunu ileri geri çekerek;

Fış fış kayıkçı...
Kayıkçının küreği,
Tıp tıp atar yüreği.
Akşama fincan böreği,
Yavrum yesin büyüsün,
Tıptı tıptı yürüsün.

tekerlemesi söylenir. Oyun oynarken “Yavrum yesin büyüsün, tıptı tıptı yürüsün.” dediği yerde bebeği yüzükoyun yatırılıp ileriye ya da geriye doğru sürünmesine yardımcı olunur.

Etkinlik-10

Etkinliğin adı: Hayvanları tanıyorum

Uygulama: Eski dergilerden veya gazetelerden kedi, köpek, tavuk gibi; bebeğin tanımakta zorluk çekmeyeceği renkli resimler kesilir. Kartonlara bu resimler yapıştırılarak sağlamlaştırılır. Resimler karışık bir şekilde koyularak bebeğe tanıtılır, çıkarttıkları sesler taklit edilir. Hayvanlar tanıtılmış olur. Ardından kartlar yanyana koyulur ve ‘Hangisi köpek?’ diye sorulur. Bol bol tekrar edilir. Doğru cevabı verdiğinde öpülür veya alkışlanır.

Etkinlik-11

Etkinliğin adı: Eşini buluyorum

Uygulama: Bir grup farklı nesnelere benzer olanlar bir araya getirilir. İkişer adet bardak, tabak, oyuncak vb. Bunları bebeği rahat bir pozisyonda otururken sonra anlatın, isimlerini, özelliklerini, ne işe yaradıklarını anlatın. Ardından birini elinize alarak ve bebeğe ne olduğunu sorunuz. Diğerini, aynısını bulması söylenir ve doğru olan nesneyi seçmesi sağlanır.

12 – 18. ay bebeklerine her tür sesi açıklamak gerekir (hayvan sesleri, araç seslerini, müziğin vb.). Sese çok duyarlı olduklarından kapı gıcirtısı, kâğıt hışırtısı gibi seslerden de haberdar olması sağlanabilir. Saymaya ve sayılar kullanılmaya başlanabilir. Her şeyin

özelliklerinden bahsedilebilir. Örneğin; kuşların ve uçakların uçtuğunu, arabaların, “düüüt” sesi çıkararak gittiğini tutkalın yapışkan, yünün yumuşak olduğunu, topların yuvarlak olup yuvarlandığını; ama tuğlaların köşeli olduğu için yuvarlanmadığını anlatabilirsiniz. Her şeyin rengini söyleyebilirsiniz. Sert yumuşak gibi zıtlıkları açıklayabilirsiniz.

Etkinlik-12

Etkinliğin adı: Dokunuyorum tanıyorum

Uygulama: Farklı dokudaki kumaş parçalarını bir araya getirerek duyu halısı oluşturulur. Bebek çoraplarını çıkarıp hazırladığınız duyu halısı üzerine oturtunuz. Bebeğinelleri ve ayaklarını halının üstüne değdirerek bunların dokuları hissettirilir. Dokularla ilgili konuşurken emeklemesi için de cesaretlendirilir. Bebek kol altından tutularak yürütmesi için teşvik edilir.

Etkinlik-13

Etkinliğin adı: Ne işe yarar?

Uygulama: Bebeğinizle birlikte yere oturunuz ve oyuncaklarla oynayınız. Her oyuncakla ilgili (Bu çingirak... Ses çıkarır. Bu bardakla... Su içilir.) konuşunuz. Daha sonra oyuncakların içinden kulplu bardağı alarak kulbu görünecek şekilde örtünün altına saklayınız. “Bebeğimin bardağı nereye saklanmış?” gibi sözel ifadeler kullanarak bebeğin, bardağın kulbuna dikkat ederek örtüyü kaldırıp bulmasını bekleyiniz. Bulamazsa bardağı örtünün altından hareket ettirerek bebeğin örtüyü kaldırmasını sağlayınız. Bebek bardağı bulduğu zaman “Şimdi içini dolduralım.” diyerek önüne içinde kuru üzüm olan bir tabak koyunuz. Baş ve işaret parmağınızla bir üzüm tanesini alıp bardağın içine atarken “Üzümü bardağa koyuyorum.” diye konuşarak bebeğin dikkatini çekip onun da aynı hareketi yapması için cesaretlendiriniz.

18 – 24. ay bebekle oynarken oyuncakçı çocuğun gözünün önünde yüksekçe bir dolaba veya masanın üstüne koyabilir, bebeği oyuncakçı alması için cesaretlendirerek teşvik edebilirsiniz. Çocuğun bir araç kullanarak (sandalye veya sedir üstüne çıkmak, blok veya bir sopadan yararlanmak gibi) oyuncakçı almasını gözlemleyerek ve onu ödüllendirebilirsiniz. Bol bol kısa hikâyeler içeren resimli kitaplar okuyabilirsiniz. Resimleri hakkında bilgi verebilirsiniz. Zıtlıkları gösterebilirsiniz (uzun kalem, kısa kalem, küçük top, büyük top gibi). Basit şarkı, şiir ve tekerlemeler öğretebilirsiniz. Çocuk kendini problem çözmeye teşvik edecek malzemelerle daha çok ilgilendiği için ona sokulup çıkarılacak delikler olan oyuncaklar dizilecek bloklar, doldurup boşaltılacak kutular gibi materyaller sağlayabilirsiniz.

Resim 2.1: Şekil yerleştirme oyuncağı

Etkinlik-14

Etkinliğin adı: Vücutun parçaları

Uygulama:İnsan vücudundan en az bir parçayı görtemesi için oyun oynanır. Eski dergilerden büyükçe bir insan resmi kesilir. Bebek oturtulur ve resim gösterilerek “Haydi bana gözünü göster!” şeklinde oynanabilir.

Etkinlik-15

Etkinliğin adı: Resim yapıyorum

Uygulama:Pastel boyları ve kâğıdı masaya yerleştirin. Çocuğunsandalyeye oturmasını sağlayarak “Gel birlikte resim yapalım.” diyerek resim yapmaya davet ediniz. Çocukla birlikte siz de masaya oturunuzve kâğıdın üzerini birlikte karalayınız. Resim çizimi bittikten sonra çocuğa boyları kutuya koymasını söyleyiniz ve onayardımcı olunuz. Resim hakkında yorum yapınız (Çocuğun adı sorulabilir,”Bu çok güzel bir resimolmuş. Bu resmi asmamız lazım.”). Daha sonra resmi dolap üzerine asınız. Gün içinde dolap üzerindekiresme çocuğun dikkatini çekiniz.

2 yaş çocuklarının bilişsel gelişimini desteklemek için resimli hikâyeleri okumak ve resimler üzerinde konuşmak önemli etkinliklerdendir. Çocuğa bir resim göstererek “Bu ne?” diyesorabilirsiniz. Bilemezse kendiniz söyleyebilirsiniz. “Neymiş?” diye çocuğa tekrarsorabilirsiniz. Çocuk bildiğinde “Aferin!” diyebilirsiniz.

Etkinlik-16

Etkinliğin adı: Uzun uzun kısa kısa

Uygulama: Çocukğa tuvalet kâğıdı ve kâğıthavlu ruloları vererek bunların özelliklerini, benzerlik vefarklılıklarını konuşunuz. Çocuğa bazı ruloların uzun olduğunu söyleyerek uzun ruloları seçerek gruplamasını isteyiniz. Kalan ruloların özelliğini deçocuğa sorunuz.Bir uzun bir kısa kâğıt havlu alıp çocuğa gösterinizve “Bu uzun.”“Bu kısa.” diyerek ipucu veriniz.Ruloların üzerini 5 cm’lik aralıklarlaçizgi çiziniz ve çocuktan makasla çizgilerin üzerindengiderek onları kesmesini isteyiniz. Çocuğun seçtiği iki renkteki (örneğin kırmızı ve mavi) parmak boyası ya da

suluboya ile renklendirmesini sağlayın. Rulodan oluşturulan halkalar kuruduktan sonra ip verin. Çocukğa halkaları ipe dizerek kolye ve bileklik hazırlayacağını söyleyin. Bağcıklara bir mavi bir kırmızı renkte rulo halka dizmelerini söyleyerek kolye ve bilekliklerini oluşturmasını sağlayın. Çocuğun hazırladığı bileklik ve kolyeleri takmalarını isteyin.

Etkinlik-17

Etkinliğin adı: Boyuyorum

Uygulama: Çocuğa kâğıt ve pastel boyalar verin. Önce çocuğa model olun vekendi önünüzdeki kâğıda bir daire çizin. Çocuğa daire çizdiğiniz kâğıdı göstererek onların da önlerindeki kâğıda daire çizmesini isteyin. Çizdiği daireleri destek vererek kesmelerini sağlayın. Kesilendaireleri çocuk ile beraber boyayarak, oynar göz ve yün parçaları yapıştırıpböcek biçimine dönüştürün. Koli bandını gergin bir şekilde duvar köşesine örümcek ağı formu vererek yapıştırın. Çocuğun eline hazırladığı böcekleri alıp tek ayak üzerinde sıçrayarak yapışkanörümcek ağına tutturmalarını isteyin. Tüm böcekler ağa yapışınca birlikte örümcek ağında ne kadar böcek olduğunukonuşun ve sorular sorarak çocuğun durumla ilgili konuşmasını bekleyin.

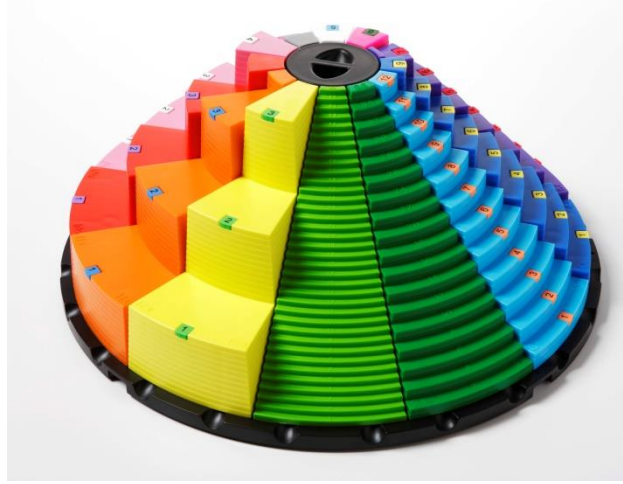
2.2.2. 3 Yaş Çocukları İçin Bilişsel Gelişimi Destekleyi Etkinlikler

➤ Çocukların 3 yaşında yapabildikleri:

- Kırmızı, sarı, mavi gibi ana renkleri tanıyabilir.
- 4 - 8 parçalı eşleştirme kartlarını eşleştirebilir.
- 4 - 6 parçalı bul-yap tamamlayabilir.
- 3 değişik şekli (üçgen, kare, daire) şekil tablosuna yerleştirebilir.
- 1, 2, 3 sayısını sırasıyla söyleyebilir.
- Birden fazla olan nesnelere, çok olduğunu bilir ve çoğul olarak ifade edebilir.
- Özellikleri belirtildiğinde iki ve üç boyutlu nesnelere seçebilir.
- Altı rengi isimlendirebilir ve genelleyebilir.
- Sekiz parçalı eşleştirme kartlarını seçip düzenleyerek eşleştirebilir.
- Orijinal resim ile aynı resmin gölgesini eşleştirebilir.
- Sayıları ezberleyebilir.
- 1'den 5'e kadar olan nesnelere dokunarak sayabilir.
- 5'e kadar sıra dizisi içindeki sayıları seçer ve isimlendirebilir.
- 5'e kadar olan sayı kümelerini ve sayıları eşleştirebilir.
- 6 adet bloğu büyüklük sırasına göre dizebilir.
- Nesnelere görmeden dokunarak tanımlayabilir.
- 6 - 8 parçalı bir bul-yapı tamamlayabilir.

Çocuğa büyük kâğıtlar, kurşun kalem, pastel boya ve kuru boya vererek resim yapmaya öğendirebilirsiniz. Önce tek tek adlarını sayarak çocuğun nesnelere tanıyıp tanımadığını anlayabilir ve özelliğini söylediğiniz oyuncakları size vermesini isteyebilirsiniz. “Bana kırmızı kovaları ver.”, “Bana büyük arabaları ver.”, “Bana aynı büyüklükte olan topları ver.” gibi...3

küpten köprü yapabilir ve çocuğa model olabilirsiniz. Çocuğa 3 küp vererek köprü yapmasını isteyebilirsiniz. Gerekirse yardımcı olabilir ve çocuğu köprü yapmak için cesaretlendirebilirsiniz. Çocukla birlikte önceden hazırladığımız değişik boyutlardaki nesnelere önce büyük-küçük, uzun-kısa olanları seçtirebilirsiniz. Örneğin; “Bana büyük bebeği ver.” diyebilirsiniz. Ardından küçük bebeği isteyebilirsiniz. Daha sonra oyuncaklar içinden büyük bebeği ve küçük bebeği bulabilir, yan yana koymasını isteyebilirsiniz.

Resim 2.2: Renk ve sıralama oyuncacı

Etkinlik-18

Etkinliğin adı: Çizgi çizgi

Uygulama: Zemine düz ve zigzag çizgilerle parkurlar çizerek çizgilerin bittiği yere 50-60 cm aralıklarla huniler yerleştiriniz. Bu parkuru sembolize eden resimli kartlar hazırlayınız. Çocuklara sıra ile kartları vererek kartta gördüğü resimlerdeki olayları anlatmalarını isteyiniz. Çocukların sıra ile önce çift ayakla zıplayarak ilk parkuru geçmeleri, ardından tek ayakla sıçrayarak hunilere kadar ilerlemeleri, son olarak da hunilerin arasından koşarak yerdeki hunileri alarak toplamalarını isteyiniz. Parkurun sonuna topladıkları hunileri tekrar yerleştirmelerini sağlayınız.

Etkinlik-19

Etkinliğin adı: Bisikletim boyuyor

Uygulama: Bu etkinlik için açık hava, bahçe ya da balkonda yere büyük boy muşambasarak hazırlık yapınız. Muşambanın üzerine büyük boy grafit kâğıdı yerleştirdikten sonra kâğıdın üzerine dağınık biçimde toz boyalar serpiştiriniz. Çocuğa tüp şeklinde macun ya da kremleri vererek mümkün olduğunca boyaların üzerlerine gelecek şekilde sıkmasını isteyiniz. Ellerindeki tüpleri sonuna kadar sıkmalarını sağladıktan sonra üç tekerlekli bisikletleriyle kâğıttaki boya ve macunların üzerinden geçerek çeşitli desenler oluşturmasını için destekleyiniz.

2.2.3. 4 Yaş Çocukları İçin Bilişsel Gelişimi Destekleyi Etkinlikler

➤ **Çocukların 4 yaşta yapabildikleri:**

- Dört seçenekten istenilen rengi seçebilir.
- Özellikleri belirtildiğinde iki ve üç boyutlu nesnelere seçebilir.
- Altı rengi isimlendirebilir ve genelleyebilir.
- Sekiz parçalı eşleştirme kartlarını seçip düzenleyip eşleştirebilir.
- Orijinal resim ile aynı resmin gölgesini eşleştirebilir.
- Sayıları ezberleyebilir.
- 1'den 5'e kadar olan nesnelere dokunarak sayabilir.
- 5'e kadar sıra dizisi içindeki sayıları seçer ve isimlendirebilir.
- 5'e kadar olan sayı kümelerini ve sayıları eşleştirebilir.
- 6 adet bloğu büyüklük sırasına göre dizebilir.
- Nesnelere görmeden dokunarak tanımlayabilir.
- 6-8 parçalı bir bul-yapı tamamlayabilir.

Çocukla konuşurken tam ve düzgün cümleler kurmaya özen gösterilmelidir. Nesnelere üzerinde konuşurken “bu”, “o” yerine nesnenin ismi söylenmelidir. Örneğin; “Onu ver.” yerine “Arabayı ver.” gibi nesnelere ismi kullanılarak kavram kazanımını destekleyebilirsiniz. Çocuk soru sorarak öğreneceğinden tüm soruları sabırla yanıtlanmalıdır. Bu amaçla sonbaharda kuru yapraklar üzerinde yürürken hep konuşabilir ve bıkmadan sorularını yanıtlayabilirsiniz. Çocuk dış dünyayı aile aracılığıyla öğrenecektir. Bütün bunları yapmak için çocuğa zenginleştirilmiş yakın çevre ortamı sunulmalıdır. Buda yürüyüş, tiyatro, sinema, müze, konser, maç gibi farklı türdeki ortak etkinliklerle mümkün olacaktır.

Etkinlik-20

Etkinliğin adı: Tak takıştır

Uygulama: Nesnelere ipe dizmesi için her çeşit ip, renkli hediye paketi şeritleri, kurdeleler; dizilecek nesnelere her renk ve boydaki boncuklar, delikli pullar, boş makaralar, düğmeler vb. kullanılabilir. Çocuklardan bu araçları kullanarak kendilerine birer aksesuar yapmalarını isteyiniz.

Resim 2.3: Tak çıkar oyuncakları

Etkinlik-21

Etkinliğin adı: Yönlerim

Uygulama:Yer değiştirme hareketlerinin vücudu doğru kullanarak yapılmasına ilişkin bir etkinliktir.

Çocuğun kaç metre atladığı veya kayma adımı ile kaç metre ilerlediği önemli değildir önemli olan hareketin nasıl yapıldığıdır. Kullanılacak yönergeler; farklı yönlere, farklı şekillerde “hızlı, yavaş, öne, arkaya, sağa, sola, ritmik, parmak ucunda, topukta, geri geri, yan yan ” gibi olabilir. Etkinlik planlanırken “yükseklik”, “mesafe” gibi nitelendirmeleri belirlemede çocukların hangi yaşta ne yapabildikleri dikkate alınmalıdır. Koşarak bir engel üzerinden atlamada hareketin durmaksızın gerçekleştirilmesi beklenmektedir. Çocuğun çift ayak öne atlamasında, kollarından kuvvet alarak çift ayak sıçraması ve çift ayak yere konması beklenmektedir.

2.2.4. 5-6 Yaş Çocukları İçin Bilişsel Gelişimi Destekleyici Etkinlikler

➤ Çocukların 5-6 yaşta yapabildikleri:

- 10 - 12 kadar ana ve ara renk tanıyabilir.
- 10 - 12 kadar resmi eşleştirebilir.
- 12 parça verildiğinde 10 parçalık bir bilmeceyi tamamlayabilir ve iş yapamayan 2 taneyi ayırabilir.
- İki değişik ses arasından aynı ve farklı olanı seçebilir.
- Görmese bile tanıdığı bazı sesleri tanıyabilir.
- Dokunarak soğuk, sıcak, ılık nesnelere ayırabilir.
- Görmeden dokunarak kumaşların özelliklerini tanıyarak eşleştirebilir.
- 8 sayısının ardından gelen sayının ne olduğunu söyleyebilir.
- 20'ye kadar olan nesnelere sayabilir.
- Dakika belirtmeden saati söyleyebilir.
- 1'den 10'a kadar karışık verilen sayıları sıralayıp sıra içinde eksik olan sayıyı bulabilir.
- 1'den 10'a kadar sayılarla toplama ve çıkarma işlemi yapabilir.
- Nesnelere sıra içindeki pozisyonlarını birinci, ikinci, üçüncü gibi isimlendirebilir.
- Para değerlerini tanıyabilir.
- Sıra ile haftanın günlerini söyleyebilir.
- Anlatılan bir öyküdeki detayları hatırlayabilir.
- Sebep sonuç ilişkilerini kurabilir.
- Telefonunu ve ev adresini söyleyebilir.

Anne baba çocuğun sorularına bıkmadan cevap verip olayları, sebep-sonuç ilişkisi içinde anlatırsa hem sözcük bilgisi artmış ve merakını tatmin etmiş hem de olayları birbirine bağlamasına yardım etmiş olunur. Örneğin; “Camdan dışarı sarkma!” yerine “Camdan dışarı sarkarsan düşebilirsin.” şeklinde açıklayıcı bilgi verildiği takdirde çocuk için bu tatmini gerçekleşebilir. Çocuktan nesneyi görmeden, sesini duymadan ancak parmaklarıyla dokunarak tanıması istenir. Çocuğun günlük yaşantısının bir bölümünü arkadaşlarına anlatması söylenir.

Örneğin;evinden okula gelinceye kadar kimleri gördüğünü, neler konuşulduğunu, hangi araçların kullanıldığını anlatılması istenir. Bu olay dramatize de edilebilir. Çocuk, bu sırada gerçekleştirdiği olmayan yaşamadığı olayları da anlatabilir. Bu etkinlikte çocuğun özgürlük içinde konuşulması, yaratıcı güçlerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Burada amaç çocukların dikkatlerini artırma,hatırlama, bellekte tutma vb. kavramlarını geliştirmektir.

Etkinlik-22

Etkinliğin adı: Aşçıyım

Uygulama:Çocuklara poğaç yapacağınızı ve onların da yardımına gereksinim duyduğunuzusöyleyiniz. Öncelikle poğaç için iç malzemeleri özelliklerine göre sınıflamalarını isteyiniz.Ardından ellerini yıkayıp temizlemelerini sağlayınız. Önceden hazırlanmış poğaçhamurunu çocuklara eşit biçimde dağıttınız. Çocuklardan hamuru kısa bir süre yoğurupelleriyle açmalarını isteyiniz. Açılan hamurların içlerine istedikleri iç malzemeyi koyarakhamuru katlamalarını isteyiniz. Poğaçaları tepsiye dizmelerini sağlayınız.Çocuklara poğaçanın pişmesi için zamana gereksinim olduğunu söyleyiniz, bu nedenletadına bakmak için sabretmeleri gerektiğini de vurgulayınız. Ayrıca resimli bir kavram haritası hazırlayabilirsiniz.

Etkinlik-23

Etkinliğin adı: Yerini bul

Uygulama: Her çocuğa, bir sandalye verilir. Çocuklar, sandalyeleriyle her çocuğunarasında bir adım olacak şekilde sıralanırlar. Öğretmen çocuklara sandalyenin önünde, arkasında, altında, üstünde, sağındasolunda diyerek sözel yönerge verir. Çocuklardan sözel yönergeye uygun olarak kendilerini doğru yereyerleştirmeleri beklenir. Oyun çocukların kavram gelişimine yardım eder.

Etkinlik-24

Etkinliğin adı: İnsan mı? Eşya mı? Hayvan mı?

Uygulama:

Çocuklarla çevredeki insan, eşya ve hayvan adları konuşulur.Söylenenlerin hangi gruba girdiği konuşulduktan sonra çocuktan, söylenen sözcüklerin buüç gruptan hangisine girdiğini sıra ile söylemesi istenir. **Kedi** denildiğinde **hayvan**, **Alidenildiğinde insan,sandalye** denildiğinde **eşya** diyebiliyorsa çocuğun gruplama yeteneğinin kazanmaya başladığı düşünülür. Çocuk eğer bu sınıflamayı gerçekleştiremezse ipucu verilerek bulmasına yardımcı olunur. Her çocuğa sıra ile sorularak oyun devam ettirilir.

Etkinlik-25

Etkinliğin adı: Ben olsam...

Uygulama:Çocuğa günlük yaşantıda karşılaşılabileceği, onun anlayabileceği bir ikilemanlatarak “Sen olsaydın ne yapardın?” diye sorunuz. Örneğin; “Dün okula gelirken önüme bir kedi yavrusu çıktı. Peşimden gelmeye başladı. Ben ne yapacağımı şaşırdım. Sen olsaydın ne yapardın?” gibi sorularla onların görüşleri alınarak problemi çözmesi için rehberlik yapılır.Aynı oyun “Bu durumda ne yapmak gerekir?” sorgulamalı bir oyun olarak düzenlenebilir. Örneğin “Arkadaşlarıyla oynarken bir arkadaşına çarparak onundüşmesine neden olduğunda ne yapman gerekir?” diye çocuğa sorunuz. Çocuklardan“Arkadaşımızdan özürdileyerek onun yerden kalkmasına yardım ederiz.” Cevabını alana kadar onları yönlendirinir. Böylece çocuğun başka birkişinin yerine düşünmesine, problem çözmesine yardım edilmiş olur.

Etkinlik-26

Etkinliğin adı: Benim hikâyem

Uygulama:Çocukların anlatılan ya da okunan bir hikâyeyi dikkatle dinledikleri görülür. Sonra kendilerinin de hikâyeye oluşturmaları istenir. Hikâyenin dinlendiğini görmek onları ve onların yaratıcı gücünü güdüler. Çocuğun kendisinin hikâyeye yaratması bir tür oyun olarak kabul edilir. Daha sonra hiç anlatılmamış, sadece resimleri olan kartlar çocuklara gösterilerek onların hikâyeye oluşturmalarına böylece yaratıcılıklarının geliştirilmesine rehberlik edilir. Hikâyedeki kart sayısı çocuğun gelişimine uygun olarak azya da çok olabilir.

2.3.0-72 Aylık Çocuklar için Eğitim Kurumlarında Bilişsel Gelişimi Destekleyici Etkinlikler

Çocukların bir gün içerisinde yaptığı etkinlikler bilişsel gelişimine katkı sağlar, artırır, geliştirir. Bu etkinliklere çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun olarak yıllık ve günlük planlarda yer vermek gerekir. Serbest zaman etkinliklerinde yapılan bir boyama faaliyetinde çocuklara, resimde gördükleri nesnelerin neler olduğu sorulur. Nesnelerin nerede oldukları, resimdekilerin neler konuşabilecekleri, resimdekinin kendisi olması durumunda neler söylemek isteyeceklerini, bu resmi bir daha çizmek isteselerdi neler çizebileceklerini, ne renk boyayacaklarını, neden o rengi tercih ettiklerini sorunuz. Bu sorulara alacağınız yanıtlardan hareketle çocukların konuşma, nesnelere öğrenme, algılama, dikkat, hatırlama ve bellek gibi bilişsel süreçlerini desteklemiş ve yaratıcılıklarını artırmaya yardımcı olmuş olacaksınız. Ayrıca ilgi köşelerinden biri olan masa oyuncakları köşesine konulan yap-boz, domino, küçük renkli bloklar, birbirine geçmeli oyuncaklar ve legolar çocukların bilişsel gelişimini geliştiren araç gereçler olup çocuğun bunlarla oynaması sağlanmalıdır. Öğretmen, kesme yapıştırma çalışmaları yaparken çocuklardan kâğıtların boyutlarını karşılaştırmalarını daha sonrada onları büyükten küçüğe sıralamalarını istemeli, boya çalışmalarında renkleri açıktan koyuya sıralamalarını ya da boya kalemlerini renklerine göre sınıflandırmalarını isteyerek kavram gelişimlerini destekleyebilir. Mobil yaparken nesnelere saymaları, renklerine göre sınıflamaları, kolaj çalışmalarında üstünde-altında, yanında uzağında gibi mekânsal kavramları kâğıt işleri yaparken eliş kâğıtlarını üst üste koymalarını, karşılaştırmalarını isteyebilir.

Etkinlik-27

Etkinlik adı: Sayılar (sanat etkinliği)

(Materyal: Kâğıt, kalem, pastel boyalar)

Uygulama: Çocukla çeşitli toplar incelenir. Bir top resmi çizmesi istenir. Çocuk bir top resmi çizer. Aynı toptan iki tane daha çizmesi istenir. Üç top resminin altına her top için bir kutu çizmesi istenir. Her topu, kendisine ait kutu ile birleştirmesi istenir. Böylece çocuk, sayı sayma işine başlamış olur.

Etkinlik-28

Etkinlik adı: Çimlendirme (fen etkinliği)

Materyal: Fasulye, tabak, su, pamuk

Uygulama: En basit deney olan fasulye, nohut, mercimek, çimlendirme için bir çay tabağı içinde ıslatıp nemlendirilmiş pamuk içine konarak cam kenarına yerleştirilir. Çocuktan birkaç gün ara ile bitkiye bakması ve değişiklikleri takip ederek incelemesi istenir. Bitkilerin

yaprakları, çiçekleri, büyüme oranları arasındaki benzerlik ve farklılıklar karşılaştırılır. Gün gün, bir ip yardımıyla büyüme oranları ölçülerek aralarındaki farklılıklar ve bunların nedenleri konuşulur. Dikkat, bellek, problem çözme, karşılaştırma, sıralama, gözlem yapma becerileri böylelikle gelişecektir. Daha sonra çimler mutlaka toprak alana yerleştirilerek çocukların ürünlerinin devamını gözleme imkânı sunulmalıdır.

Etkinlik-29

Etkinlik adı: Hikâye tamamlama (Türkçe dil etkinliği)

Materyal: Hikâye kitabı, kartları vb.

Uygulama: Çocuklara anlatılan ya da okunan bir hikâyeyi dikkatle dinledikleri görülür. Sonra kendilerinin de hikâye oluşturmaya başlar. Hikâyenin dinlendiğini görmek onları ve onların yaratıcı gücünü güdüler. Çocuğun kendisinin hikâye yaratması oyun olarak kabul edilir. Daha sonra hiç anlatılmamış, sadece resimleri olan kartlar çocuklara gösterilerek onların hikâye oluşturmalarına rehberlik edilir. Çocukların yaratıcılığını geliştirmelerine rehberlik edilir. Hikâyedeki kart sayısı çocuğun gelişimine uygun olarak az ya da çok olabilir.

Etkinlik-30

Etkinlik adı: Meyveler (grup sohbeti)

(Materyal: Meyveler)

Uygulama: Çocuklara bazı nesnelere arasındaki benzerlik ve farklılıkları sorulabilir. Örneğin; muz ile elma arasında ne benzerlik var diye sorulur ve çocuğun “Her ikisi de kabuklu, her ikisi de yenilir, her ikisi de kış meyvesidir; biri sadece sarı, diğeri kırmızı, sarı, yeşil renk olanları vardır gibi cevaplar vermesi için yönlendirilir. Bilişsel gelişimine yardımcı olunur.

Etkinlik-31

Etkinlik adı: İnsan mı, eşya mı, hayvan mı? (oyun etkinliği)

Uygulama: Çocuklarla çevredeki insan, eşya ve hayvan adları konuşulur. Söylenenlerin hangi gruba girdiği konuşulduktan sonra çocuktan, söylenen sözcüklerin bu üç gruptan hangisine girdiği sıra ile söylemesi istenir. Kedi söylendiğinde hayvan, Ali söylendiğinde insan, sandalye söylendiğinde eşya diyebiliyorsa, çocuğun gruplama yeteneğini kazanmaya başladığı düşünülür. Eğer çocuk bilemez ise ipucu verilerek bulmasına yardımcı olunur. Her çocuğa sıra ile sorularak oyun devam eder.

Etkinlik-32

Etkinlik adı: Yerini bul (oyun etkinliği)

Materyal: Sandalyeler

Uygulama: Her çocuğa, bir sandalye verilir. Çocuk, sandalyesini alarak her çocuğun arasında bir adım olacak şekilde sıralanırlar. Çocukların sandalyeleri önünde oyun için hazır olurlar. Öğretmen, çocuklara sandalyenin önünde, arkasında, altında, üstünde, sağında solunda diyerek sözel yönerge verir. Çocuklardan sözel yönergeye uygun kendilerini doğru yere yerleştirmesi beklenir. Oyun çocukların kavram gelişimine yardım eder.

Etkinlik-33

Etkinlik adı: Dinle ve çiz (oyun etkinliği-sanat etkinliği)

Materyal: Kâğıt, kalem, boyalar...

Uygulama: Bu oyun renk ve şekilleri tamamen öğrenildikten sonra pekiştirmek için kullanılır. Çocuklar iki gruba ayrılır. Her grup öğretmenin söylediği yönerge doğrultusunda

çizim yapar. Öğretmen “Kâğıdın ortasına bir kırmızı bir kare çizin. Karenin içine yeşil renkle karenin yarısı kadar bir yuvarlak çizin.” der. Doğru çizen grup bir puan alır. Yaş grubu arttıkça renk ve şekiller karmaşıktırılabilir.

Etkinlik-34

Etkinlik adı: Büyük annenin kedisi (oyun etkinliği)

Uygulama:Çocuklar iki gruba ayrılır ve bir oyuncak hayvan ya da evcil hayvan ortaya konur.Çocukların sıraylabu hayvana bir sıfat eklemesi istenir. Örneğin; siyah kedi, benekli kedi, küçük kedi, mavi gözlü kedi gibi bildiği sıfatları geliştirmelerine rehberlik edilir.

Etkinlik-35

Etkinlik adı: Say bak (müzik etkinliği)

Uygulama:Çocuklar müzik etkinliğine uygun bir şekilde oturtulur. Şarkı öncesi etkinlikler yapıldıktan sonra yeni şarkı öğretimine geçilir;

Sağ elimde beş parmak,
Sol elimde beş parmak,
Say bak, say bak, say bak 1,2,3,4,5.
Hepsi eder on parmak.
Sen de istersen say bak.
Say bak, say bak, say bak 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10 .

Çocuğun bu etkinlikle eğlenirken öğrenebilir.

2.4. 0-72 Aylık Çocuklar için Bilişsel Gelişimi Destekleyici Etkinliklerin Hazırlanmasında Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

Çocuğa uygun materyal;sağlam, kullanışlı, temizliği kolay, birden çok amaca hizmet edecek,güvenli olmalıdır. Araç gereçler estetik olmalı, göze hoş görünmeli, araştırma ve keşfetmelerini sağlamalı, yaratıcılıklarını desteklemeli olmalıdır. Çocuğun gelişim düzeyine göre basitten karmaşığa, kolaydan zora, bilinenden bilinmeyene doğru giden bir sırayla verilmelidir. Kullanılan renkler açık anlaşılır net ve uyumlu olmalıdır. Seçilen araç gereçlerin eğitim programındaki hedef ve kazandırılması beklenen hedef davranışlarla tutarlılık göstermesi amaçlanmalıdır. Erken çocukluk döneminde, bilişsel gelişimini destekleyen eğitici oyuncaklara yer verilerek çocuklar desteklenebilir. Daha ileri yaşlarda kitaplara ve dergilere, planlama veorganize etme çalışmalarını geliştirici çalışmalara, çeşitli zekâ geliştiren oyunlara (satranç, dama vb.) yer verilebilir. Çocukların gelişim düzeyine göre oyuncakların parça sayısı azaltılarak ya da artırılarak oyunlar oynanabilir. Nitelikli her türlü materyal çocuğun gelişimine olumlu katkı sağlar.

İşlem basamakları aşağıdaki sırayla olduğunda daha nitelikli malzemeler elde edebilirsiniz:

- Yapılacak araçla hangi becerinin kazandırılacağı belirlenmelidir.
- Yapılacak araçla ilgili kazandırılması beklenen davranışlar belirlenmelidir.
- Araç modelibelirlenmedir.
- Araç yapımında işlem ve işlem basamakları belirlenmelidir.

- Araç yapımı için gerekli malzeme belirlenerek alınmalıdır.
- Araç işlem basamaklarına göre hazırlanmalıdır.
- Aracın kullanım yönergesi hazırlanmalıdır.
- Araca uygun saklama kabı hazırlanmalıdır.

Tasarlamak, yapmak kadar önemli olan bir boyutta materyalin, etkin uygulama aşamasıdır. Çocuklar arasındaki bireysel farklılıklar unutulmamalı, aralarında rekabet ortamı oluşturulmamalıdır.

2.5. 0-72 Aylık Çocuklar için Bilişsel Gelişimi Yetersiz Olan Çocuklara Uygun Etkinlikler

Zihinsel engelli çocuklara etkinlik planlanırken bireysel eğitim programı hazırlandığı gibi grup eğitim programı da hazırlanır. Zihinsel engelli çocuklara uygun etkinlikleri seçerken bu çocukların bireysel farkları gelişim düzeyleri göz önünde tutularak kazandırmak istediğimiz hedef ve kazanımlara uygun etkinlik seçilmelidir. Bunun için tanılama önemlidir. Çocuğun neyi başardığı, neyi başaramadığı tespit edilir. Başarıları pekiştirilerek başaramadıkları desteklenir. Kazandırılacak beceriler, önceden aşılanırlırken (davranışın analizi) en alt basamağa kadar inilerek aşılanmalıdır.

Etkinlikleri seçerken ve uygularken şunlara dikkat edilmelidir: Çocuğun bireysel tüm özellikleri bilinmeli, zayıf ve gelişmiş yönleri tespit edilmelidir. Uygun eğitim-öğretim ortamı olmalı ve çocuğa içten davranılmalıdır. Eğitimdeki tekrar dönemleri uzatılmalıdır. Çocuğa yapılacak herhangi bir açıklamanın bireysel yani bire bir yapılması gerekir. Bütün ilişkiler son derece dikkatli ve nazik olmalıdır. Ses tonunun dâhi kurulan ilişkinin gelişmesinde önemi büyüktür. Yapararak ve görerek öğrenirler. Bu çocuklara mümkün olduğu kadar somut ve uygulamalı eğitim ve öğretim yöntemi uygulamak gerekir. Kendi kendilerine karar verme, kendilerine yön verme zorlukları fazla olduğundan öğretmen ve eğitimcilerin kendilerine yön vermesine, uygun kararlar almalarında kendilerine yardımcı olmalarına ihtiyaç duyarlar.

Etkinlik-36

Etkinliğin adı: Kesiyorum

Uygulama: Öğretmen her bir çocuğa üzerine eğri çizgi çizilmiş bir kâğıt ve makas dağıtır. “Şimdi bana dikkatle bakın.” der ve öğretmen kendisi üzerine eğri çizgi çizilmiş kâğıdı alarak makasla kesip model olur. “Şimdi herkes eline bir makas alsın.” der. Çocuklar makası eline yerleştirdikten sonra öğretmen “Şimdi herkes diğer eline kâğıdı alsın.” der. Bütün çocuklar makas ve kâğıdı aldıktan sonra öğretmen “Şimdi çizgimizi kesmeye başlayalım.” der. Çocuklar eğri çizgiyi keserken kâğıdı döndürme işleminde başarılı olamıyorsa öğretmen fiziksel yönlendirme ile onlara yardımcı olur. Çocukların eğri çizgiyi başından sonuna kadar kesmeleri sağlanır.

Okulda yapılan etkinliklerin evde de pekiştirilmesi önemlidir. Öğretmen rehberliğinde öğrendikten sonra velilere de evde aşağıdaki gibi etkinlik yapması önerilebilir.

Etkinlik-37

Etkinliğin adı: Top oynuyorum

Uygulama: Çocuk yerde bacakları açık durumda kendisi ile aynı pozisyonda olan öğretmeni ile karşılıklı oturur. İki el ve parmaklarıyla topu işaret edilen yere doğru ileri geri yuvarlar. Topu tutarak ayağa kalkar. Topu yere düşürür ve ikinci üçüncü sıçramada yakalar. Topu ileri doğru atar. Atarak ve tutarak topla oynar. Topu tekmeler.

Günlük eğitim akışı içinde, sanat çalışmaları, Türkçe dil etkinlikleri,okuma yazma çalışmaları,müzik etkinlikleri,drama etkinlikleriile kavramlar kolay ve eğlenceli bir şekilde sunulabilir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Aşağıda verilen işlem basamaklarını takip ederek çocuğun bilişsel gelişim özelliklerini inceleyiniz. Erken çocukluk eğitim kurumlarında, piyasadaki oyuncakçılardan çocuğun bilişsel gelişimine uygun oyuncakları araştırarak, fotoğraflarını çekiniz. Araştırdığınız bu oyuncakların 0-72 ay çocukların bilişsel gelişimine ve zekâ gelişimine uygun, hangi yaş grubuna ve etkinliğe yönelik olduğunu belirleyerek yazacağınız özgün bir albüm oluşturunuz.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Çocukların yaş ve gelişim seviyesine göre bilişsel gelişiminin özelliklerini dikkatli olarak inceleyiniz.	➤ Çocukların yaş ve gelişim seviyesine göre bilişsel gelişiminin özelliklerini araştırabilirsiniz.
➤ Erken çocukluk eğitim kurumlarında, piyasadaki oyuncakçılardan çocuğun bilişsel gelişimine uygun oyuncakları araştırınız.	➤ Çocukların bilişsel gelişimini özelliklerine uygun etkinlikleri araştırabilirsiniz.
➤ Araştırdığınız çocuğun bilişsel gelişimine uygun oyuncakların fotoğraflarını çekiniz.	➤ Araştırdığınız çocuğun bilişsel gelişimine uygun oyuncakların fotoğraflarını çekmelisiniz.
➤ Araştırdığınız bu oyuncakların çocukların hangi bilişsel gelişimine ve zekâ gelişimine uygun olduğunu belirleyiniz.	➤ Araştırdığınız bu oyuncakların çocukların bilişsel gelişimi ve zekâ gelişimlerinden hangisine uygun olduğunu tespit etmelisiniz.
➤ Araştırdığınız bu oyuncakların çocukların hangi bilişsel gelişimine ve zekâ gelişimine uygun olduğunu albümünüze yazınız.	➤ Araştırdığınız bu oyuncakların çocukların bilişsel gelişimi ve zekâ gelişimlerinden hangisine uygun olduğunu albümünüze titizlikle yazmalısınız.
➤ Araştırdığınız çocuğun bilişsel gelişimine uygun oyuncakların fotoğraflarını albümünüze yapıştırınız.	➤ Araştırdığınız çocuğun bilişsel gelişimine uygun oyuncakların fotoğraflarını albümünüze temiz ve düzenli olarak yapıştırmalısınız.
➤ Araştırdığınız çocuğun bilişsel gelişimine uygun oyuncakların hangi yaş grubuna ve etkinliğe yönelik olduğunu belirleyerek yazınız.	➤ Araştırdığınız çocuğun bilişsel gelişimine uygun oyuncakların hangi yaş grubuna ve etkinliğe yönelik olduğunu titizlikle albümünüze yazmalısınız.
➤ Hazırladığınız albümü arkadaşlarınızla paylaşınız.	➤ Hazırladığınız albümü arkadaşlarınızla tarafsız bir şekilde paylaşmalısınız.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri **Evet**, kazanamadığınız becerileri **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Çocukların yaş ve gelişim seviyesine göre bilişsel gelişiminin özelliklerini dikkatlice incelediniz mi?		
2. Erken çocukluk eğitim kurumlarında, piyasadaki oyuncakçılardan çocuğun bilişsel gelişimine uygun oyuncakları istekli olarak araştırdınız mı?		
3. Araştırdığınız çocuğun bilişsel gelişimine uygun oyuncakların estetik ve yaratıcı fotoğraflarını çektiniz mi?		
4. Araştırdığınız bu oyuncakların çocukların hangi bilişsel gelişimine ve zekâ gelişimine uygun olduğunu dikkatlice belirlediniz mi?		
5. Araştırdığınız bu oyuncakların çocukların bilişsel ve zekâ gelişimine uygun olduğunu albümünüze dikkatlice ve titizlenerek yazdınız mı?		
6. Araştırdığınız çocuğun bilişsel gelişimine uygun oyuncakların fotoğraflarını albümünüze temiz ve düzenli olarak yapıştırdınız mı?		
7. Araştırdığınız çocuğun bilişsel gelişimine uygun oyuncakların hangi yaş grubuna ve etkinliğe yönelik olduğunu belirleyerek yazdınız mı?		
8. Hazırladığınız albümü arkadaşlarınızla paylaştınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “**Hayır**” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınızı “**Evet**” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

1. Çocuğun gelişim düzeyine göre araç gereçler basittendoğru giden bir sıra ile verilmelidir.
2. Çocuğun gelişim düzeyine göre araç gereç bilinendendoğru giden bir sıra ile verilmelidir.
3. 6-8 parçalı bir bul yapıyaşta tamamlayabilir.
4. 20'ye kadar olan nesnelereyaşta sayabilir.
5. 4-6 parçalı bul yapıyaşta tamamlayabilir.
6. Küçük çivili oyuncaklar, çok parçalı küçük legolar, birbirine eklenen sekizgenler, birbirine eklenen kareler, eşleştirmeyi, sıralamayı, ilişki kurmayı, gruplamayı, eksik tamamlamayı ve karşılaştırmayı sağlayan kart oyunlarıyaş çocuğunun bilişsel gelişimine uygun araç gereçtir.
7. Büyük çivili oyuncaklar, az parçalı büyük legolar, iç içe geçen kutular, basit bloklaryaş çocuğunun bilişsel gelişimine uygun araç gereçtir.
8. Çocuk 1'den 10'a kadar karışık verilen sayıları sıralayıp sıra içinde eksik olan sayıyıyaşta bulabilir.

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

9. () Çocukların gelişim düzeyine göre oyuncakların parça sayısı azaltılarak ya da artırılarak oyunlar oynanabilir.
10. () Çocuklar arasındaki bireysel farklılıklar unutulmamalı, aralarında rekabet ortamı oluşturulmamalıdır.
11. () Eğitici oyuncakların tamamı çocuklara verilmemeli, öğretmen önceden plan yapmalı, planına uygun oyuncağı seçerek, çocuklara vermelidir.
12. () Çocuklara mümkün olduğu kadar somut ve uygulamalı eğitim ve öğretim yöntemi uygulamak gerekir.
13. () Anne baba çocuğun sorularına bıkmadan cevap vermelidir.
14. () 3 yaş çocuğa büyük kâğıtlar, pastel boya verilerek resim yapmaya özendirilmelidir.

-
15. () Kâğıt oyunları, domino, satranç, tombala 6-12 yaş çocuğu için bilişsel gelişime uygun araç gereçler arasındadır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevapverirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Modül Değerlendirme”ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi çocuğun kalıtımla getirdiği ve eğitim yoluyla ortaya çıkacağı düşünülen özelliktir?
A) Yetenek
B) Gizil güç
C) Bilişsel süreç
D) Zekâ
E) Şema
2. Aşağıdakilerden hangisi insanın zihninde çevreye uyabilmeyi sağlayan davranış ve düşünce kalıplarının, çevre ve zihin arasındaki etkileşimi sonucu ortaya çıkmasına verilen addır?
A) İmge
B) Zekâ
C) Bilişsel süreç
D) Şema
E) Nesne kimliği
3. Aşağıdakilerden hangisi nesne kavramının kazanılmasında önemli değildir?
A) Nesne devamlılığı
B) Nesne değişmezliği
C) Nesne kimliği
D) Nesne sayısı
E) Kavram oluşturma
4. Aşağıdakilerden hangisi “çocuğun çiçeği koparttığında çiçeğin ağlayacağını düşünmesi” dönemidir?
A) Sembolik oyun
B) Benmerkezcilik
C) Animistik düşünce
D) Soyut düşünce
E) Nesne kimliği
5. Aşağıdakilerden hangisi nesnelerin yer tutan varlıklar olduğuna, algı alanı dışında olduklarında dâhi var olmayı sürdürdüklerine ilişkin bilgidir anlamına gelmektedir?
A) Bellek
B) Nesne devamlılığı
C) Nesne değişmezliği
D) Nesne kimliği
E) Kavram oluşturma

6. Aşağıdakilerden hangisi bilişsel gelişimle ilgili öğelerden biri değildir?
- A) Döngü
 - B) Algı
 - C) Dikkat
 - D) Kavram oluşturma
 - E) Nesne kimliği
7. Aşağıdakilerden hangisi çocuklarda **benmerkezciliğin tanımıdır**?
- A) Herkesin kendisini izlediğini ve kontrol ettiğini düşündüğü dönemdir.
 - B) Herkesingörüş ve algılarınıkendi görüş ve algılarıyla aynı olduğunu düşündüğü dönemdir.
 - C) Duygu ve düşüncelerini ben diliyle anlatabildiği dönemdir.
 - D) Yukarıdakilerin hepsi
 - E) Nesne kimliğini kazandığı dönemdir.
8. Aşağıdakilerden hangisi bireylerin çevrelerine uyma şeklidir?
- A) Adaptasyon
 - B) Asimilasyon
 - C) Akamadasyon
 - D) Organizasyon
 - E) Gizil güç
9. Aşağıdakilerden hangisi duyuusal bilginin alınması, yorumlanması, seçilmesi ve düzenlenmesi anlamına gelir?
- A) Bellek
 - B) Algı
 - C) Gizil güç
 - D) Kavram oluşturma
 - E) Organizasyon
10. Aşağıdakilerden hangisinde nesnenin sürekliliği kavramı gelişir?
- A) 4 – 8 ay
 - B) 12 – 18 ay
 - C) 6 ay
 - D) 18 – 24 ay
 - E) 24-36 ay
11. İlkel hareketler dönemi aşağıdakiledenhangisinde yaşanır?
- A) 4 ay ile 1 yaş arası
 - B) 1- 2 yaş arası
 - C) 2-3 yaş arası
 - D) 2-6 yaş arası
 - E) 4-5 yaş arası

12. Aşağıdakilerden hangisinde Piaget'ye göre sayı ve ağırlık korunumunun kazanılmasının bilişsel gelişim aşamasıdır?
A) Duyu motor dönemi
B) İşlem öncesi dönem
C) Somut işlemler dönemi
D) Soyut işlemler dönemi
E) Hiçbiri
13. Aşağıdakilerden hangisi bireyin sahip olduğu beden sosyal yetenek ve fonksiyonlarının bütünleşerek oluşturduğu çok yönlü öğrenme öğrenilenlerden yararlanma uyum sağlama ve yeni çözüm yolları bulabilme yeteneğidir?
A) Zekâ
B) Yaratıcılık
C) Bilişsel gelişim
D) Algı
E) Kavram oluşturma
14. Aşağıdakilerden hangisi çocuğa uygun bir araç gereç seçerken dikkat edilecek noktalardan değildir?
A) Sağlam olmalıdır.
B) Amaca uygun olmalıdır.
C) Temizliği ve bakımı kolay olmalıdır.
D) Çok esnek olmalıdır.
E) Yaşa uygun olmalıdır.
15. Aşağıdakilerden hangisi algılamayı, tanımayı, akıl yürütmeyi ve yargılamayı içeren bilginin elde edilmesi eylemi ve süreci anlatmaktadır?
A) Algı
B) Biliş
C) Uyum
D) Denge
E) Refleks
16. Aşağıdaki bilim adamlarından hangisi zekâyı “iyi akıl yürütme, iyi hüküm verme ve kendi kendini aşma kapasitesi” olarak tanımlamıştır?
A) Piaget
B) Kogan
C) Binet
D) Weshler
E) Jung

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru “Kontrol Listesi”ne geçiniz.

KONTROL LİSTESİ

Bu modül kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri **Evet**, kazanamadığınız becerileri **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri		Evet	Hayır
1.	Bilişsel gelişimin tanımını ve önemini açıkladınız mı?		
2.	Bilişsel gelişimle ilgili temel kavramları özetleyebildiniz mi?		
3.	Zekâ ve zekâyı belirleyen faktörleri açıkladınız mı?		
4.	0-72 ay çocuklarının bilişsel gelişim özelliklerini belirttiniz mi?		
5.	0-72 ay çocuklarının bilişsel gelişim özellikleri ile ilgili broşür hazırladınız mı?		
6.	Bilişsel gelişimi etkileyen faktörler hakkında sunum hazırladınız mı?		
7.	0-72 ay çocuklarının bilişsel gelişimini destekleyici materyalleri listelediniz mi?		
8.	0-72 ay çocuklarının bilişsel gelişimini destekleyici etkinliklerin özelliklerini açıkladınız mı?		
9.	0-72 ay çocuklarının bilişsel gelişimini destekleyici etkinliklerin hazırlanmasında dikkat edilmesi gereken noktaları açıkladınız mı?		
10.	Bilişsel gelişimi yetersiz olan çocuklara uygun etkinlikleri hazırlamanın önemini açıkladınız mı?		
11.	0-72 ay çocuklarının bilişsel gelişimine uygun etkinlikler hazırladınız mı?		
12.	0-72 ay çocuklarının bilişsel gelişimini destekleyici materyallerin fotoğraflarından oluşan albüm hazırladınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda **“Hayır”** şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız **“Evet”** ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ-1'İN CEVAP ANAHTARI

1	A
2	C
3	B
4	D
5	A
6	C
7	B
8	D
9	A
10	C
11	B
12	D
13	A
14	C
15	B
16	D
17	B

ÖĞRENME FAALİYETİ-2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	karmaşığa
2	bilinmeyene
3	4-5
4	5-6
5	3-4
6	3-6
7	0-3
8	5-6
9	D
10	D
11	D
12	D
13	D
14	D
15	D

MODÜL DEĞERLENDİRME'NİN CEVAP ANAHTARI

1	B
2	D
3	D
4	C
5	B
6	A
7	B
8	A
9	B
10	D
11	B
12	B
13	A
14	D
15	B
16	C

KAYNAKÇA

- ACAR Aktan, **Okul Öncesi Dönemde Problem Çözme Etkinlikleri**, Çoluk Çocuk Dergisi, İstanbul, Eylül 2005.
- ALPÖĞE Gülçin, **Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar**, Müzeyyen Sevinç, (Ed.), Morpa Yayınları, İstanbul, 2003.
- ALTIPARMAK Sevil, **Erken Çocukluk Döneminde Ebeveynlerin Okuma-Yazmaya Hazırlık Konusundaki Görüşleri**, Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010.
- ARGUN Yasemin, **Okul Öncesi Dönemde Yaratıcılık ve Eğitimi**, Anı Yayıncılık, Ankara, 2004.
- ARKONAÇ A.Sibel, **Psikoloji: Zihin Süreçleri Bilimi**, Alfa Basım, 5. Baskı, İstanbul, 2005.
- ARNAS AKTAŞ Yaşar, **Okul Öncesi Dönemde Matematik Eğitimi**, Çoluk Çocuk Dergisi, İstanbul, Mart, 2005.
- ARTAN İsmihan, Pınar SAN BAYHAN, **Çocuk Gelişimi ve Eğitimi**, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2005.
- AVCI Neslihan, **Gelişimde 0-3 Yaş Yaşama Merhaba**, (2. Basım) ,Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2004.
- BOYD Denise, Helen BEE, **Çocuk Gelişim Psikolojisi**, (Çeviri: Okan GÜNDÜZ) Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2009.
- DEBORA J. Leong, Oralie MCAFEE, **Erken Çocukluk Döneminde Gelişimin ve Öğrenmenin Değerlendirilmesi ve Desteklenmesi**, (Çeviri: Birsen EKİNCİ), Nobel Dağıtım Yayıncılık, Ankara, 2014.
- DÜZCE GÖKÇE Düzce, Nur ÖZYEŞER CİNEL, **Erken Çocukluk Döneminde Bilişsel Gelişim Etkinlikleri**, Gerhun Yayıncılık, Ankara, 2006.
- ELLİSON Sheila, Susan FERNİNANDİ, **Akıllı Bebeklerin Oyunları 365 Oyun**, (Çeviri: Pınar AKKAŞ), Pozitif Yayıncılık, İstanbul, 2010.
- ERSOY Özlem ve Neslihan AVCI, ve Ayşe TURLA, **Çocuklar İçin Erken Uyarıcı Çevre ‘Oyuncak, Televizyon, Bilgisayar ve Kitap’**, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2006.

- KANDIR Adalet, **Gelişimde 0-3 Yaş Yaşama Merhaba**, (2. Basım),MorpaKültür Yayınları, İstanbul, 2004.
- KANDIR Adalet, Saide ÖZBEY, Gözde İNAL,**Okul Öncesi Eğitimde Program Kuramsal Temeller**,Morpa Kültür Yayınları, İstanbul,2010.
- MEB, **0-36 Aylık Çocuklar için Etkinlik Kitabı Okul, Komisyon**, MEB Yayınları, Ankara,2014.
- MEB, **Okul Öncesi Eğitim Programı, Komisyon**, MEB Yayınları, Ankara,2014.
- OKTAY Ayla, **Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem**, (3. Basım), Epsilon Yayıncılık, İstanbul, 2002.
- ONUR Bekir,**Gelişim Psikolojisi Kuramları**, İmge Kitabevi,Ankara,2007.
- ÖMEROĞLU Esra, Adalet KANDIR, **Bilişsel Gelişim**, Morpa Kültür Yayıncılık, İstanbul, 2005.
- SENEMOĞLU Nuray, **Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya**, Gazi Kitabevi,Ankara,2000.
- TEMEL Fulya, Adalet KANDIR, Nilay ERDEMİR ve Hale Koçar ÇİFTÇİBAŞI,**Okul Öncesi Eğitimde Proje Yaklaşımı ve Program Örnekleri**, MORPA Kültür Yayınları, İstanbul,2013
- UNUTKAN Özgül Polat,**Okul Öncesinde İlköğretime Hazırlık**,Morpa Kültür Yayınları,İstanbul,2011.
- WANG Sam, SandraAMODT, **Çocuğunuzun Beynine Hoşgeldiniz**, (Çeviri: Cem DURAN),NTV Yayınları,İstanbul, 2013.
- YAVUZER Haluk,**Okul Çağı Çocuğu**, (11. Basım) Remzi Kitabevi, İstanbul,2004.
- YILDIZ Vesile, **Scamper**, Çoluk Çocuk Dergisi, İstanbul, Mart, 2003.
- http://www.aile.org/index.php?bolum_yazi=413 15.03.2015 tarihinde alınmıştır.
- <http://www.manevisosyalhizmet.com/?p=119> 15.03.2015 tarihinde alınmıştır.
- <http://www.evrensel.net/news.php?id=46827> 15.03.2015 tarihinde alınmıştır.
- <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/15.03.2015> tarihinde alınmıştır.
- <http://www.acevailerericinkaynaklar.org> 15.03.2015 tarihinde alınmıştır.